

Universiteit Utrecht

Zijn de sociale organisaties in de Gestelse buurt de weg naar een veiliger gevoel onder bewoners?

Een onderzoek naar de huidige rol van de onderwijs-, zorg- en welzijnssector in de veiligheidsbeleving van bewoners in zorg-buurt de Gestelse buurt in 's-Hertogenbosch.

Nan van der Eerden
Studentennummer: 8825253
Datum: 28-6-2021
1ste lezer: Luuk Mandemakers
2de lezer: Tali Spiegel

Samenvatting:

In dit onderzoek stond de vraag centraal op welke manier de zorg-, onderwijs- en welzijnssector een rol spelen in de veiligheidsbeleving van de bewoners in de zorg- buurt de Gestelse buurt in 's-Hertogenbosch. In dit onderzoek staan drie analytische lenzen centraal die invloedrijk zijn in het opsporen en tegengaan van onveiligheidsgevoelens: weerbaarheid, collectieve redzaamheid en signalering. Een literatuurstudie is gedaan om te onderzoeken welke rollen de drie sectoren hebben en welke van deze rollen ook invloed kunnen hebben op veiligheidsbeleving. De bevindingen van de literatuurstudie zijn gebruikt als startpunt in de semigestructureerde interviews met dertien wijkprofessionals die werken in de drie sectoren. De eerste bevinding is dat de respondenten niet dezelfde kijk hebben op de veiligheidsbeleving van de Gestelse buurt bewoners. Volgens sommige respondenten voelen bewoners zich veilig, andere respondenten dachten van niet. Verder werd duidelijk dat alle drie de sectoren primaire of secundaire taken hebben in het verhogen van weerbaarheid en collectiviteit. Echter zijn de respondenten zich over het algemeen niet bewust dat de taken die ze vervullen effect kunnen hebben op veiligheidsgevoelens. Alleen sociale steun, familiariteit en vertrouwen werden door respondenten bewust ingezet om veiligheidsgevoelens te verhogen. Er werden twee onverwachte rollen in preventie van onveiligheidsgevoelens ontdekt: het bewaren van objectieve veiligheid en communicatie over veiligheid. Over het algemeen leken respondenten zich wel bewust van de signalerende rol rond veiligheidsbeleving, maar werd niet duidelijk op welke concrete signalen ze letten om onveiligheidsgevoelens te identificeren. Concluderend zijn de drie sectoren zich over het algemeen niet bewust hoe groot hun rol kan zijn in het tegengaan van onveiligheidsgevoelens bij buurtbewoners. Wel zijn de zorg- en welzijnssector zich bewust van hun rol in het signaleren van onveiligheidsgevoelens maar onbewust over welke concrete signalen wijzen op onveiligheidsgevoelens.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Theoretisch kader	7
2.1 Weerbaarheid	7
2.1.1 De rol van de welzijnssector in weerbaarheid	7
2.1.2 De rol van de zorgsector in weerbaarheid	7
2.1.3 De rol van de onderwijssector in weerbaarheid	8
2.2 Collectieve redzaamheid	8
2.2.1 De rol van de welzijnssector in collectieve redzaamheid	10
2.2.2 De rol van de onderwijssector in collectieve redzaamheid	10
2.2.3 De rol van de zorgsector in collectieve redzaamheid	11
2.3 Signalering	12
2.3.1 De rol van de welzijnssector in signaleren	12
2.3.2 De rol van de zorgsector in signaleren	12
2.3.3 De rol van de onderwijssector in signaleren	13
3. Methode	14
3.1 Dataverzameling	14
3.2 Data- analyse methode	14
3.3 Validiteit en betrouwbaarheid	15
3.4 Ethiek	15
4. Resultaten	16
4.1 Veiligheidsbeleving in de Gestelse buurt	16
4.2 Weerbaarheid	16
4.2.1 Zelfredzaamheid	16
4.2.2 Sociale steun	17
4.3 Collectieve redzaamheid	18
4.3.1 Samenredzaamheid	18
4.3.2 Vertrouwensrelatie	18
4.3.3 Publieke familiariteit	19
4.3.4 Sociale cohesie	19
4.3.5 Intergroepscontact en kennis	20
4.4 Signalering	21
4.5 Onverwachte rollen van de sectoren in veiligheidsbeleving	22
4.5.1 Objectieve veiligheid beschermen	22
4.5.2 Communicatie rondom veiligheid	22

4.6 De Primaire en secundaire taken van de drie sectoren	22
5.Conclusie en Discussie	24
5.1 Conclusie	24
5.2 Discussie	25
6.Aanbevelingen	27
Referenties	29
Bijlagen	37
1.1 Topic lijsten	37
1.1.1 Topiclijst zorgsector	37
1.1.2 Topiclijst welzijnssector	38
1.1.3 Topiclijst onderwijssector	39
1.2 Consentformulier	40
1.3 Codeboom	42

1. Inleiding

De leefbaarheid en veiligheidsbeleving in achterstandswijken wordt problematischer blijkt uit onderzoek van Leidelmeijer et al. (2020). De Gestelse buurt in 's-Hertogenbosch is een achterstandswijk waar de leefbaarheid verslechterd. Het is een stereotype zorg-buurt met een lage leefbaarheid door armoede, werkeloosheid, etnische diversiteit, onrust, wantrouwen, lage zelfredzaamheid en samenredzaamheid, criminaliteit en een laag veiligheidsgevoel (Buurtvisie, 2020; McBride-Murry et al., 2011; Kim, 2010; Ross et al., 2001; Chang & Baskin- Summers, 2020; Haynie et al., 2006). Om de leefbaarheid en veiligheidsgevoelens te verhogen is voor de Gestelse buurt een buurtvisie opgesteld. Er zijn al positieve ontwikkelingen gaande op veiligheid- en leefbaarheid gebied volgens bewoners zoals: minder verloedering, armoede en criminaliteit (Gemeente 's-Hertogenbosch, 2018). Echter blijven de onveiligheidsgevoelens van bewoners in de Gestelse buurt nog bovengemiddeld ten opzichte van geheel 's-Hertogenbosch (Gemeente 's-Hertogenbosch, 2018; Buurt-Wijk monitor, 2018). Onveiligheidsgevoelens worden geobserveerd in wijken met lage inkomens, veel verschillende bevolkingsgroepen, een slechte reputatie en veel criminaliteit (Fitzgerald, 2008; Spithoven, 2018), wat ook kenmerken zijn van de Gestelse buurt (Gemeente 's-Hertogenbosch, 2018; Buurtvisie, 2020). Omdat veiligheidsbeleving meer aandacht verdient in de Gestelse buurt is dit het thema van dit onderzoek.

Veiligheidsbeleving is een onderdeel van sociale veiligheid; dit bestaat uit objectieve veiligheid, het feitelijk veiligheidsniveau en subjectieve veiligheid, het beleefde veiligheidsniveau (veiligheidsbeleving) (Blokland; 2009; Eysink Smeets, 2016). Op wijkniveau kunnen onveiligheidsgevoelens de sociale structuur van een wijk beïnvloeden omdat het vermijdingsgedrag, beveiligingsgedrag en terugtrekkinggedrag veroorzaakt. Deze gedragsveranderingen komen door angst en wantrouwen en kunnen in de wijk zorgen voor onder andere een lage samenredzaamheid of sociale controle, dit zien we ook in de Gestelse buurt (Eysink Smeets, 2016; Spithoven, 2017; Buurtvisie, 2020; Buurt-en Wijkmonitor, 2017). Op individueel niveau zorgen onveiligheidsgevoelens voor een verslechterd mentaal en fysiek welzijn, met als gevolg dat iemand minder kan werken (Booth et al., 2012; Lumeng et al, 2006; Eisman et al., 2015). Het verhogen van veiligheidsgevoelens is dus een belangrijk onderzoeksthema, omdat een positief veiligheidsgevoel individuele en buurt problematieken kan verminderen (Eysink Smeets, 2016; Spithoven, 2017).

Er is al onderzoek gedaan over factoren die effect hebben op veiligheidsbeleving, onder andere door: Boers et al. (2008), Dijkserhuis en Van Baaren (2015), Van der Herrewegen et al. (2011) en Spithoven (2017). Eysink Smeets kwam met zeven categorieën bestaande uit factoren die effect hebben op veiligheidsbeleving (Eysink Smeets, 2016). De eerste twee categorieën bevatten factoren van de media en algemene cultuur in een land, bijvoorbeeld de risicocultuur (Furedi, 2006; Eysink Smeets, 2016; Van der Herrewegen, 2011). Vervolgens zijn er persoonlijke eigenschappen, zoals eerder slachtofferschap, die effect hebben op veiligheidsbeleving (Snippe et al., 2013; Spithoven et al., 2012; Boers et al., 2008). Vanuit het criminele aspect is bijvoorbeeld het zien van hangjongeren van invloed op veiligheidsbeleving (Snippe et al., 2013; Dijkserhuis & Van Baaren, 2015). De vijfde categorie zijn fysieke aspecten met factoren als zwerfafval en slechte verlichting (Dijkserhuis & Van Baaren, 2015). Het sociale aspect heeft invloed op veiligheidsbeleving door middel van sociale controle, publieke familiariteit, sociale cohesie en sociale samenstelling. Deze factoren zijn van invloed op vertrouwen en gevoel van bescherming (Dijkserhuis & Van Baaren, 2015; Oppelaar & Wittebrood, 2006; Blokland, 2009; Snippe et al., 2013; Spithoven et al., 2012; Boers et al., 2008; Glas, 2018). Het zevende aspect is het institutionele aspect van een omgeving waarover onderzoekers stellen dat wijkprofessionals een significante rol spelen in de

veiligheidsbeleving door hun vertrouwensrol (Moors & Bervoets, 2013; Francios et al., 2012). Het effect van politie en justitie op veiligheidsbeleving is al breed onderzocht (Salmi et al., 2003; Roh & Oliver, 2005; Van de Veer et al., 2012). Zo is onderzocht dat rondlopende politie het effectiefst is in het creëren van een veilig gevoel (Salmi et al., 2003).

Echter mist er nog kennis in de institutionele categorie over hoe sociale instituties in een wijk invloed hebben op veiligheidsbeleving. Oppelaar en Wittebrood (2006) en Ferguson en Mindel (2007) stellen dat de sociale sectoren net zo belangrijk en invloedrijk zijn voor veiligheidsgevoelens door hun sociale rollen. Echter is er nog weinig wetenschappelijke literatuur die aangeeft op welke manier de sociale rollen bij kunnen dragen aan veiligheidsbeleving. Eysink Smeets (2016) en Spithoven (2017) stellen dat veiligheidsbeleving vaak niet effectief wordt verhoogd omdat invloeden over het hoofd worden gezien door beleidsmakers en uitvoerders. Om te zorgen dat gemeente 's-Hertogenbosch effectiever interventies kan maken rond veiligheidsbeleving gaat dit onderzoek inzichten verhogen over de rol van sociale instanties rond de veiligheidsbeleving in de Gestelse buurt.

Uit eerdere onderzoeken blijkt dat sociale instanties die een rol hebben in signaleren en het verhogen van collectieve redzaamheid en weerbaarheid een rol kunnen spelen in veiligheidsgevoelens. Weerbaarheid zorgt ervoor dat mensen zelf in staat zijn zich positief aan te passen op situaties die negatieve gevoelens opwekken of bedreigend zijn (Greve et al., 2018; Scorgie et al., 2017). Scorgie et al. (2017), Hurban (2006) en DaViera et al. (2020) vonden dat weerbaarheid onder jongvolwassenen ervoor zorgt dat ze zich veiliger voelen in hun omgeving en beangstigende situaties minder negatief ervaren. Volgens Shippee (2012) zorgt weerbaarheid voor een gevoel van controle in het eigen leven en dit geeft een veilig gevoel. Collectieve redzaamheid komt van het Engelse 'Collective efficacy' en staat voor sociale cohesie, solidariteit en vertrouwen tussen buurtbewoners, wat ervoor zorgt dat men bereid is actie te ondernemen voor het welzijn van de buurt. Een hoge mate van collectieve redzaamheid in een wijk heeft een negatief effect op angst rondom criminaliteit en slachtoffer worden (Putnam, 2000; Sampson, 2001; Gibson et al., 2002; Ferguson & Mindel, 2007; Yuan & McNeeley, 2015; Beck et al., 2012; Cohen et al., 2008). De signalerende rol is belangrijk omdat het signaleren van onveiligheidsgevoelens het eenvoudiger maakt het probleem in kaart te brengen en actie te ondernemen (Van Dijk et al., 1993). Bovenstaande mechanisme zijn invloedrijk bij het opsporen en tegengaan van onveiligheidsgevoelens en fungeren daarom als analytische lenzen in dit onderzoek.

De onderwijs-, zorg- en welzijnssector zijn sociale sectoren die binnen bovenstaande drie lenzen passen. Welzijnswerk omvat het bevorderen van burgerparticipatie; jeugd heropvoeding; onderwijzen en voorlichten; sociale bindingen versterken; het zorgen voor ontmoetingen en recreatie; en het versterken van zelfredzaamheid (Moors & Bervoets, 2013; De Broer & Der Lans, 2011). De onderwijssector heeft een onderwijzende, opvoedende, maatschappelijke rol en een rol in het creëren van een positief sociaal leven in een wijk; scholen zijn het centrum voor het bouwen van netwerken in de buurt (De Vries, 2015; Moors & Bervoets, 2013) De zorgsector in een wijk bestaat uit wijkzorg en praktijkondersteuners van de huisarts die zorgen dat patiënten zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Ook doet deze sector preventieve taken rondom zorg, zoals gezondheidsproblematieken opsporen (Vilans, 2018). Bovenstaande drie sectoren kunnen weerbaarheid verhogen door hun rol in zelfredzaamheid en steun. De welzijn- en onderwijssector kunnen bijdragen aan collectieve redzaamheid door de focus op verbintenis en solidariteit (De Broer & Der Lans, 2011; Rodriguez & Ferreira, 2018; Beck et al., 2012; Strandas & Bondas, 2017; Blokland, 2009;

Oder, 2005). Omdat alle drie de sectoren dagelijks nauw contact hebben met buurtbewoners in een wijk past de signalerende rol bij de sectoren (Van Dijk., 1993). Theoretisch gezien hebben de drie sectoren rollen binnen de drie analytische lenzen. Dit onderzoek gaat uitzoeken of deze rollen er in de praktijk ook zijn en welke rollen de sectoren denken te vervullen rond veiligheidsbeleving

Dit leidt tot de volgende onderzoeksvragen:

Een beschrijvende vraag:

1. *Wat zijn de rollen van de zorg-, welzijns- en onderwijssector in het leven van Gestelse buurt bewoners?*

De verklarende en meest centrale vraag:

2. *Welke rol speelt de welzijns-, zorg- en onderwijssector in de veiligheidsbeleving van bewoners in de Gestelse buurt?*

In de buurtvisie staat het doel om veiligheidsgevoelens in de Gestelse buurt te verhogen (Buurtvisie, 2020). Door de bevindingen van dit onderzoek te vertalen naar concrete adviezen kan de Gemeente 's-Hertogenbosch dicht bij dit doel komen. De beleidsvraag luidt:

3. *Hoe kan de gemeente 's-Hertogenbosch de bevindingen over de rollen van de zorg-, welzijns- en onderwijssector rond veiligheidsbeleving gebruiken om deze sectoren effectiever in te zetten bij het verbeteren van veiligheidsgevoelens in de Gestelse buurt.*

2. Theoretisch kader

2.1 Weerbaarheid

Er zijn twee mechanisme die sectoren gebruiken om weerbaarheid te verhogen en die effect hebben op veiligheidsbeleving. Ten eerste kan zelfredzaamheid weerbaarheid tegen onveiligheidsgevoelens creëren. Zelfredzaamheid wordt gezien als het vermogen zelfstandig acties te kunnen ondernemen om levensbehoeftes te bereiken. Toegepast op veiligheidsbeleving betekent het, het geloof hebben zelf de baas te zijn in een onprettige situatie (Boers et al., 2008). Mensen met meer zelfredzaamheid schatten risico's kleiner in (Boers et al., 2008), waardoor ze minder bang zijn om slachtoffer te worden en dat brengt een veilig gevoel (Gainey et al., 2011; Boers et al., 2008; Spithoven et al., 2012). Volgens Van Steden en Boutelier (2010) kunnen onveiligheidsgevoelens komen door ongerustheid. Zelfredzame mensen ervaren minder ongerustheid, en daardoor minder onveiligheid.

Ten tweede kan sociale steun weerbaarheid vergroten (Rosenfeld et al., 2006). Toseland (1982) stelt dat sociale steun het gevoel geeft dat er altijd iemand hulp kan bieden, wat een veilig gevoel geeft. Hardyns et al. (2018) stellen dat sociale steun een grotere rol speelt in veiligheidsgevoelens dan sociale controle en vertrouwen. Door sociale steun ervaart iemand contact met anderen, wat direct effect heeft op de kwaliteit van leven. Hardyns et al. (2018) concludeerde dat sociale steun de beste indicator was voor een verlaagde angst voor slachtofferschap. Het werd gevonden dat het hebben van twee of meer steunbieders positief werkt op het gevoel van veiligheid in huis (Allik & Kearns, 2016). Ferguson en Mindel (2007) vonden ook dat sociale steun een rol speelt in de veiligheidsgevoelens van mensen door het verhogen van collectieve redzaamheid.

2.1.1 De rol van de welzijnssector in weerbaarheid

De welzijnssector heeft als primaire taak het verhogen van zelfredzaamheid door middel van het bieden van hulp aan mensen die in de problemen zitten; aanmoedigen tot persoonlijke ontwikkeling; skills training; en door voorzieningen te regelen voor mensen in nood (De Broer & Der Lans, 2011; Rodriguez & Ferreira, 2018; Beck et al., 2012). Deze taken verhogen zelfstandigheid en de autonomie van een individu; deze kan weer eigen keuzes maken en makkelijker deelnemen in de maatschappij. Mensen ervaren meer grip en dat verhoogt het gevoel van veiligheid (Van Steden & Boutelier, 2010; Boers et al., 2008; Distelbrink et al., 2007).

Het geven en verhogen van sociale steun wordt gezien als een van de belangrijkste taken van het welzijnswerk, ze hebben hier een directe en indirecte rol in (Rodriguez & Ferreira, 2018). Bij georganiseerde activiteiten komen buurtbewoners in contact met elkaar waardoor ze een groter steun netwerk opbouwen, wat veiligheidsgevoelens verhoogt (Toseland, 1982). Door de maatschappelijke dienstverlening biedt de sector een luisterend oor en adviezen aan bewoners, zo speelt deze sector een directe rol in sociale steun. Hansen (2019) concludeerde dat sociale werkers als doel hebben een omgeving te creëren waar mensen zich gehoord, verzorgd en gesteund voelen.

2.1.2 De rol van de zorgsector in weerbaarheid

De zorgsector heeft als primaire taak het verhogen van zelfredzaamheid: dit doen ze grotendeels door het bieden van zorg. Door lichamelijk sterker te worden wordt een individu onafhankelijker. Strandtas en Bondas (2017) stellen dat de zorg ook patiënten dingen leert,

motiveert en zelfvertrouwen geeft. Dit maakt patiënten mentaal sterker zodat ze beter met tegenslagen om kunnen gaan. Door mentaal en fysiek sterker te worden voelen patiënten zich minder kwetsbaar en meer in controle en dit heeft een positief effect op veiligheidsgevoelens (Boers et al., 2008).

Het bieden van sociale steun is een secundaire maar belangrijke bijkomstigheid van de huisbezoeken. Het gaat vooral over het verlagen van eenzaamheid en sociale isolatie van patiënten die niet zomaar meer naar buiten kunnen (Strandas & Bondas, 2017). Hoe meer iemand sociaal geïsoleerd is hoe minder diegene een band voelt met de omgeving en dit zorgt voor een verlaagd sociaal contact (Kemperman et al., 2019). Hierdoor voelt een sociaal geïsoleerd persoon zich kwetsbaar, angstig en minder veilig (Adams en Serpe, 2000; Belisi en Regoli, 2000). Tijdens de zorghandelingen worden sociale relaties opgebouwd tussen patiënt en zorgverlener die fungeren als een bron voor sociaal contact (Maybin et al., 2016; Leask & Gilmartin, 2019). Patiënten vinden deze relatie met hun hulpverlener belangrijk omdat ze door de steun het gevoel krijgen dat er iemand is op wie ze kunnen rekenen, met wie ze alles kunnen bespreken en bij wie ze al hun emoties kunnen uiten.

2.1.3 De rol van de onderwijssector in weerbaarheid

Onderwijs heeft als primaire taak het verhogen van zelfredzaamheid. Door het aanleren van vaardigheden; het verhogen van kennis; en de focus op persoonlijke ontwikkeling leren leerlingen gedragingen en cognities die nodig zijn om op eigen benen te staan. De zelfstandigheid leidt tot een verhoogd persoonlijk veiligheidsgevoel omdat een individu beter voor zichzelf kan denken en grip krijgt op het eigen leven (Natanasabapathy, 2007; Boers et al., 2008).

De onderwijssector speelt een rol in sociale steun, het is een bijkomstigheid van de werkzaamheden. Leraren ondersteunen bij het oplossen van problemen en zijn een luisterend oor voor leerlingen en ouders. Ze hebben de verantwoordelijkheid dat alle leerlingen gelijk behandeld worden en zich op het gemak voelen. Door elke leerling gewaardeerd en gehoord te laten voelen zullen leraren een rol van steun krijgen in het leven van de leerling (Danielsen et al., 2009; Wang & Eccles, 2012). Dit geeft een veilig gevoel aan leerlingen omdat er iemand klaarstaat voor hen. Rosenfeld et al (2006) vonden in hun onderzoek dat de sociale steun van een leraar zorgt voor verduidelijking over gedachten en gevoelens die leerlingen hebben over hun buurt, dit heeft ook effect op de veiligheidsperceptie. Onderwijs draagt verder bij aan sociale steun omdat scholen een plek zijn waar netwerken worden vergroot: leerlingen maken vrienden op school en ouders krijgen de kans elkaar te ontmoeten (Blokland, 2009; Elffers & De Jong, 2004; Wang, 2012). Hierdoor vergroot het sociale steun netwerk van zowel ouder als kind wat een veilig gevoel vergroot.

2.2 Collectieve redzaamheid

Collectieve redzaamheid staat voor de bereidheid van een buurt actie te ondernemen voor het gezamenlijk welzijn van de buurt (Beck et al., 2012; Ferguson en Mindel, 2007; Cohen et al., 2008; Sampson, et al., 2001; Gibson, et al., 2002). Vertrouwen en cohesie zijn belangrijke onderdelen van collectieve redzaamheid omdat die samen zorgen dat er collectief en effectief actie wordt ondernomen (Uchida et al., 2013). Vertrouwen bevordert de effectieve samenwerking tussen bewoners (Erdem et al., 2003). Ook is vertrouwen tussen buurtbewoners positief voor veiligheidsgevoelens door minder angst dat er kwaadwillige buurtbewoners zijn (Tormina & Sun, 2015). Niet alleen vertrouwen tussen bewoners is belangrijk in veiligheidsbeleving. Spadaro et al. (2020) vonden dat: hoe meer een instantie te

vertrouwen is in de ogen van de gemeenschap, hoe effectiever ze veiligheidsgevoel verhogen. Vertrouwen tussen bewoners en organisaties verhoogt het gevoel van bescherming wat veiligheidsgevoelens verhoogd. Door meer vertrouwen in instanties durven mensen zich kwetsbaarder op te stellen wat vervolgens het vertrouwen tussen buurtbewoners verhoogd (Spadaro et al., 2020).

Publieke familiariteit in een wijk creëert vertrouwen tussen bewoners. Publieke familiariteit is de mate waarin een individu zijn buurtbewoners kent en ontstaat door veel contactmomenten tussen bewoners. Het gaat er hierbij niet om of er een band is tussen de buurtgenoten. (Blokland, 2006; Moors & Bervoets, 2013). Bij een hoge publieke familiariteit kunnen mensen makkelijker sociaal geplaatst worden in de wijk en dit zorgt voor kennis wie te vertrouwen en wie te wantrouwen (Blokland, 2006). Dit geeft een gevoel van veiligheid omdat de omgeving beter in te schatten is. Een verhoogde publieke familiariteit verlaagt ook het vasthouden aan stereotypen. Als mensen in een wijk elkaar niet kennen worden er voorstellingen gemaakt van de persoonlijkheden op basis van bijvoorbeeld geslacht of herkomst. Het vasthouden aan deze stereotypen kan zorgen voor irrationeel wantrouwen en een verstoorde veiligheidsbeleving (Blokland, 2006). Door publieke familiariteit te verhogen zal het stereotype denken verminderen en vertrouwen en veiligheidsgevoelens verhogen.

Ook sociale cohesie is onderdeel van collectieve redzaamheid: een hoge cohesie zorgt ervoor dat bewoners gezamenlijk handelen volgens dezelfde doelen (Uchida et al., 2013). In essentie betekent sociale cohesie in hoeverre er verbintenis, gemeenschapsgevoel en solidariteit is tussen buurtbewoners. Het gaat erover of bewoners zich onderdeel voelen van het buurtleven (De Jesus et al., 2010; Green & Preston, 2001; Fonseca et al., 2019). Het gevoel geïntegreerd te zijn in de buurt is belangrijk voor veiligheidsgevoelens omdat een juiste sociale integratie het aantal vreemden in de buurt verlaagt; het gevoel dat er altijd mensen klaar staan te helpen verhoogt; het gevoel dat mensen naar elkaar omkijken verhoogt; en het heeft effect op de perceptie van algemene veiligheid van een buurt (Adams en Serpe, 2000; Belisi & Regoli, 2000; Francis et al., 2012; Moors & Bervoet, 2013; Dassopoulos & Monnat, 2011). Een hoge sociale cohesie in de buurt geeft bewoners het gevoel dat er mensen zijn die op hen letten en ingrijpen als er iets fout gaat, hierdoor zijn mensen minder bang om slachtoffer te worden van crimineel gedrag (Scarborough et al., 2010; De Jesus et al., 2010).

Om sociale cohesie en vertrouwen te kunnen creëren is het belangrijk dat verschillende groepen met elkaar in contact komen en elkaar tolereren, en hier kan intergroepscontact en kennis aan bijdragen. Tropp (2021) stelt dat mensen natuurlijk gezien altijd op zoek zijn naar het familiere om zich op hun gemak en veilig te voelen. Dit betekent dat het onbekende vaak een onprettig en onveilig gevoel oproept en wordt gezien als bedreigend. Hoe meer men in contact komt met verschillende bevolkingsgroepen, hoe bekender die groepen worden en hoe veiliger het gevoel wordt rond die groepen. Het in contact brengen van verschillende bevolkingsgroepen moedigt informatie-uitwisseling aan wat ervoor zorgt dat de groepen elkaar en elkaars standpunten beter gaan begrijpen. Sommige bevolkingsgroepen hebben het label 'beangstigend' gekregen. Door hier les over de krijgen en mensen met dergelijke labels te ontmoeten zullen deze groepen als minder beangstigend worden gezien, zullen vooroordelen verdwijnen en zal tolerantie stijgen (Ramiah & Hewstone, 2013; Van der Noll et al., 2010; Pain, 2001). De Donder et al. (2012) vonden in hun onderzoek dat de sociale compositie van een wijk invloed heeft op veiligheidsgevoelens van bewoners. Mensen zijn vreemd met de gedragingen en ideeën van andere groepen en dit wekt een gevoel van wantrouwen, angst en onveiligheid op. Ze noemen dit ook wel 'Stranger Danger' (De Donder et al., 2012 p. 441) waarin de 'stanger' wordt gezien als een vreemdeling die onrust komt stoken in de gewoontes van een andere sociale groep. Zolang mensen van andere groepen als

vreemd worden gezien zal er nooit vertrouwen en cohesie ontstaan. De Donder et al. (2012) stellen dat er een brug gebouwd moet worden tussen verschillende bevolkingsgroepen en culturen in een wijk om zo ‘Stranger Danger’ te verlagen en onveiligheidsgevoelens positief te beïnvloeden.

2.2.1 De rol van de welzijnssector in collectieve redzaamheid

De activiteiten georganiseerd door de welzijnssector dragen bij aan sociale cohesie en publieke familiariteit: er zijn meer contact momenten, bewoners leren elkaar kennen en vormen connecties. (De Broer & Der Lans, 2011; Blokland, 2009). Ook intergroepscontact wordt gestimuleerd door activiteiten. Zo kunnen mensen van verschillende groepen elkaar treffen bij activiteiten die zijn georganiseerd, maar er kunnen ook bewuste evenementen worden georganiseerd om intergroepscontact aan te moedigen. De welzijnssector kan de brug vormen tussen verschillende bevolkingsgroepen. Zo praten Rodenburg en Huynh (2006) in hun onderzoek over een praatgroep, opgezet door sociale werkers in een wijk, die bestaat uit mensen van verschillende bevolkingsgroepen. Deze praatgroep is opgezet om contact tussen groepen te vergroten en wantrouwen en vooroordelen tussen de verschillende groepen te verminderen. Sociale werkers spelen hierin de prominente rol om de groep te lijden. Contact tussen verschillende bevolkingsgroepen is alleen effectief met de juiste sfeer, het is de rol van de welzijnswerker deze sfeer te creëren (Rodenburg & Huynh, 2006).

Verder draagt de sector bij aan sociale cohesie door de primaire taak burgerparticipatie te verhogen. Dit doen ze door een divers aantal activiteiten te organiseren, zodat er voor elke bewoner een activiteit is die aanspreekt. Verder promoten ze activiteiten om zo burgers te trekken. Francis et al. (2012) en Ohmer (2007) stellen in hun onderzoeken dat burgerparticipatie een grote rol speelt in het creëren van een gevoel van gemeenschap. Zo ervaren jongeren die betrokken zijn in activiteiten een hogere mate van cohesie (Francios et al., 2016).

De welzijnssector speelt een actieve rol in het ontwikkelen van collectieve redzaamheid door de focus op samenredzaamheid. Met samenredzaamheid wordt bedoeld dat een groep krachten bundelt om een gezamenlijk doel te halen. Het heeft dezelfde essentie als collectieve redzaamheid wat ook gaat over gezamenlijk ergens voor opkomen. Beck et al. (2012) stellen dat sociale werkers een grote rol kunnen spelen in het creëren van samenredzaamheid door bewoners bewust te maken dat het belangrijk is in de wijk. Verder zijn doelen het samenbrengen van en vrede stichten tussen bewoners en het vinden van de gezamenlijke kracht in een buurt: allemaal belangrijk voor het creëren van een effectieve samenwerking (Beck et al., 2012; Ohmer & Beck, 2006).

2.2.2 De rol van de onderwijssector in collectieve redzaamheid

Het creëren van publieke familiariteit is een bijkomstigheid van de werkzaamheden van de onderwijssector. Onderzoek van Elffers en De Jong (2004) vonden dat buurtbewoners activiteiten die basisscholen regelen op prijs stellen omdat dit een goede manier is om buurtbewoners te leren kennen. Hierdoor zeggen mensen zich beter op hun gemak te voelen in de buurt. Ook het schoolplein is een plek waar bewoners elkaar treffen en bekend worden met elkaar (Blokland, 2009). Om te zorgen dat een school brede publieke familiariteit creëert is het, volgens Blokland (2009), verstandig schoolgebouwen te laten gebruiken door andere organisaties zodat het meer mensen trekt.

De onderwijssector kan een rol spelen in het creëren van sociale cohesie, echter is dit geen primaire taak. Het eerlijk en gelijk behandelen van alle kinderen op school is belangrijk voor het vormen van sociale cohesie volgens Oder (2005). Door als school het voorbeeld te geven iedereen te tolereren en gelijk te behandelen zijn bewoners sneller geneigd dit ook te doen. Green en Preston (2001) schrijven in hun onderzoek dat educatie het goede voorbeeld kan geven in sociale cohesie en solidariteit. Onderwijs is een manier om mensen beter maatschappelijk te integreren en tolerantie te verhogen wat ervoor zorgt dat mensen sneller een band kunnen vormen (Dijkstra, n.d.). Mensen worden ‘‘joining, engaging and trusting’’ (Green & Preston, 2001, p. 248) van een juiste educatie. De verhoogde burgerparticipatie, sociaal kapitaal en solidariteit die voortvloeit uit educatie zijn belangrijke pilaren voor een sterke sociale cohesie. Oder (2005) concludeert dat scholen over het algemeen belangrijk zijn voor het vormen en behouden van sociale cohesie omdat deze sector een brede, vormende en levenslange impact heeft op iemands leven.

Als laatst kan de onderwijssector een rol spelen in het verhogen van kennis over en contact tussen verschillende bevolkingsgroepen. De rol van onderwijs is nieuwe kennis bijbrengen en bestaande kennis veranderen indien nodig (Camicia, 2007). Door les te geven rond verschillende bevolkingsgroepen worden leerlingen bewuster van vooroordelen en stereotype, omdat een kind leert dat er meer dan een manier bestaat om naar de wereld te kijken (Camicia, 2007; Hogan & Mallott, 2005). Scholen hebben de potentie sociale veranderingen door te voeren door les te geven over de democratische ideeën en normen en waarden. Leraren krijgen in een klaslokaal de kans sociale ongelijkheden en oneerlijkheden, zoals racisme en seksisme tegen te gaan (Camicia, 2007). De onderwijssector kan ook bijdragen aan intergroepscontact. Door te zorgen dat in een klaslokaal verschillende bevolkingsgroepen gelijk worden behandeld en ze gelijke doelen hebben zal intergroepscontact positief zijn in het verminderen van vooroordelen en stereotype denken. Scholen kunnen ervoor zorgen dat hele gezinnen meer met gezinnen van andere bevolkingsgroepen in aanraking komen door activiteiten te organiseren die zich focussen op intergroepscontact.

2.2.3 De rol van de zorgsector in collectieve redzaamheid

De zorgsector speelt geen primaire taken in collectieve redzaamheid. Wel hebben ze een primaire taak in het verhogen van vertrouwen tussen burger en instituties, wat ook belangrijk is voor veiligheidsbeleving. De vertrouwensband tussen zorgverlener en patiënt is belangrijk voor het welzijn van de patiënt en zal ervoor zorgen dat de patiënt zich laat helpen door de zorgverlener. Het zal een omgeving creëren waar de patiënt durft persoonlijke dingen te bespreken en advies durft te vragen (Strandas & Bondas, 2017; Leask & Gilmartin, 2019). Op het eerste oog lijkt dit meer toepasselijk in de weerbaarheidsrol, maar zoals Spadaro et al. (2020) en Ferguson en Mindel (2007) stellen: een juiste vertrouwensband tussen wijk professionals en bewoners kan zorgen voor meer vertrouwen tussen burgers onderling en verhoogt collectieve redzaamheid.

2.3 Signalering

2.3.1 De rol van de welzijnssector in signaleren

Volgens Hermans (2014) is signaleren een van de belangrijkste taken van het welzijnswerk. Dit is vanzelfsprekend volgens Rooze (2018) omdat het welzijnswerk in dienst staat van sociale problemen die ze moeten opsporen. De signalerende functie bestaat uit het herkennen van een probleem, het goed kunnen benoemen van het probleem, het door communiceren van het probleem en oplossingen suggereren (Hermans, 2014). Welzijnswerkers zijn onderdeel van de dagelijkse praktijken in een buurt waardoor ze een goed beeld krijgen waar bewoners mee kampen. Elke functie binnen welzijnswerk kan deze rol vervullen voor een bepaalde doelgroep: schoolmaatschappelijk werk signaleert bij leerlingen en opbouwwerkers in de hele wijk. Omdat wijkteams actief bezig zijn met burgerparticipatie en zelfredzaamheid hebben ze veel contact met burgers en komen ze veel achter de voordeur bij bewoners, hierdoor is te verwachten dat ze onveiligheidsgevoelens zullen of kunnen detecteren. De welzijnssector signaleert al mentale moeilijkheden, wat ook een signaal kan zijn voor onveiligheidsgevoelens. (De Broer & Der Lans, 2011; Moors & Bervoets, 2013).

Verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat buurtbewoners met onveiligheidsgevoelens vaker en heftigere klachten hebben van depressie en andere mentale moeilijkheden (Eisman et al., 2015; Martin-Storey & Crosnoe, 2014). Mechanisme die een rol kunnen spelen in de relatie tussen veiligheidsbeleving en psychologische moeilijkheden zijn wantrouwen, chronische stress sociale isolatie en machteloosheid (Wislon-Genderson & Pruchno, 2013; Helbich et al., 2019; Booth et al., 2012; Choi et al., 2018).

2.3.2 De rol van de zorgsector in signaleren

Van wijkverpleegkundige tot vrijwilligers in de zorg, ze ‘‘fungeren allemaal als aandachtige ogen en oren die kunnen waarnemen hoe het met mensen gaat en actie ondernemen als het nodig is.’’ (Van Elteren et al., 2006, p. 37). Deze rol is vanzelfsprekend omdat signaleren samenhangt met preventie (Van Elteren et al., 2006). Wijkverplegers vinden zelf dat ze een signaalfunctie hebben; omdat ze bij cliënten achter de voordeur komen krijgen ze een goed beeld van de gesteldheid van cliënten en vallen bijzonderheden snel op. De zorg let bijvoorbeeld op signalen van behoeftes die cliënten hebben zoals behoefte aan steun of aanraking. Echter moet er wel voldoende ruimte en tijd zijn om goed en effectief te kunnen monitoren; het bieden van zorg staat op de eerste plaats. Door bekostiging en krappe planningen in de zorg stellen zorgmedewerkers dat het lastiger wordt de signaalfunctie te doen (Kunneman & Slob, 2007). Omdat de zorgsector al een signaalfunctie heeft in het leven van patiënten kunnen onveiligheidsgevoelens ook opvallen. Echter kan deze rol beperkt zijn door de eerder besproken beperkingen. Signalen die wijkverpleging kan opvangen en wijzen op onveiligheidsgevoelens zijn een verslechterende gezondheid en het niet naleven van een behandelplan. Zo vonden Baum et al. (2009) en Chandola (2001) in hun onderzoeken dat bewoners die zich onveilig voelen in hun omgeving een slechtere gezondheid ervaren. Baum et al. (2009) stellen dat een laag veiligheidsgevoel kan zorgen voor een verlaagde behoefte aan contact met anderen wat minder beweging en een slechte levensstijl tot gevolg heeft. Billimek en Sorkin (2011) bevonden dat het naleven van een behandelingsplan wordt beïnvloed door veiligheidsgevoelens. Ze stellen dat de stress die ontstaat door onveiligheidsgevoelens zorgt voor verminderde focus op andere aspecten van het leven zoals gezondheid en hierdoor het behandelplan vergeten wordt.

2.3.3 De rol van de onderwijssector in signaleren

Onderwijs heeft de juiste omgeving voor een signalerende rol, echter wordt het signaleren benoemd als een ‘‘bijvangst’’ (De Jong, 2013, P. 14) van onderwijs. Signaleren heeft alleen een functie in het verhogen van de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen. Signaleren zorgt ervoor dat problemen die de persoonlijke ontwikkeling in de weg staan snel aan het licht komen. Leraren zijn in de klas, op de gang en op het schoolplein vijf dagen per week gedrag van leerlingen aan het waarnemen en controleren en dit maakt de signaalfunctie relatief eenvoudig. Onderwijs zou dus ook onveiligheidsgevoelens kunnen detecteren bij leerlingen. Echter is de verwachting dat deze sector dit in mindere mate doet omdat signaleren geen primaire taak is. Er zijn al signalen bekend waar de onderwijssector op kan letten. Ten eerste worden schoolprestaties lager door een verlaagde veiligheidsbeleving; de angst zorgt voor minder focus op schoolwerk (Milam et al., 2010; Francios et al., 2016). Ook depressieve symptomen kunnen wijzen op een onveiligheidsgevoel bij kinderen, dit komt door aanhoudende stress en hopeloosheid (Schwartz & Hopmeyer Gorman, 2003; Matin-Storey, & Crosnoe, 2014). Verder is schoolverzuim een signaal dat kan wijzen op onveiligheidsgevoelens. Ze beargumenteerde dat een gevoel van een veilige wijk de context is om een psychosociale band te vormen met school (Matin-Storey, & Crosnoe, 2014; Schwartz & Hopmeyer Gorman, 2003).

3.Methode

3.1 Dataverzameling

Omdat er weinig bekend is over het onderzoeksonderwerp is gekozen informatie te verzamelen door middel van semigestructureerde interviews. Deze methode biedt meer vrijheid voor de belevingen van de respondent. Bij dit type interview zijn er geen vooropgestelde vragen. Wel is gewerkt met een topiclijst voor elke sector, zie bijlage 1.1. De topics zijn voortgevloeid uit de besproken literatuur en bieden een kader voor de vraagstelling. De onderwerpen zijn gelijk aan de besproken mechanisme van elke sector binnen de lenzen weerbaarheid, collectieve redzaamheid en signalering. Onderwerpen rond veiligheidsbeleving zijn ook opgenomen in de topiclijst en zijn voor elke sector hetzelfde.

De interviews zijn afgenomen via Microsoft Teams, dit is naar aanleiding van de COVID-19 maatregelen die er waren tijdens de dataverzameling periode van April tot Juni 2021. De onderzoeksmethode is goedgekeurd door het ethisch bestuur van Universiteit Utrecht voorafgaand aan het data verzamelen. Voorafgaand aan elk interview kreeg de respondent de topiclijst en het consentformulier toegestuurd. Echter werd niet door elke respondent het formulier teruggestuurd, in dit geval werd mondeling goedkeuring gevraagd aan het begin van het interview. Elk interview heeft ongeveer vijfenveertig minuten geduurd. Er zijn achtendertig professionals en wijkorganisaties benaderd die werken met bewoners uit de Gestelse buurt. Dertien professionals bleken bereid mee te doen, respondenten twaalf en dertien zijn gelijktijdig geïnterviewd op aanvraag van de onderwijsinstelling.

Tabel 1

De respondenten met bijpassende functie en werksector

	Beroep	Sector
Respondent 1	Opbouwwerker	Welzijn
Respondent 2	Gezinscoach	Welzijn
Respondent 3	Mantelzorg ondersteunster	Welzijn
Respondent 4	Wijkplein coördinator	Welzijn
Respondent 5	(School)maatschappelijk werkster	Welzijn
Respondent 6	Wijkverpleging	Zorg
Respondent 7	Praktijkondersteuning huisarts (POH)	Zorg
Respondent 8	Wijkverpleegkundige	Zorg
Respondent 9	Verpleegkundige thuiszorg	Zorg
Respondent 10	Leerplichtambtenaar	Onderwijs
Respondent 11	Begeleider project om Maat	Onderwijs
Respondent 12	Peuterleidster	Onderwijs
Respondent 13	Schooldirectrice	Onderwijs

3.2 Data- analyse methode

De interviews zijn getranscribeerd en vervolgens gecodeerd met het codeerprogramma MAXQDA 2020. Er is gelijktijdig open gecodeerd en gecodeerd aan de hand van een vooropgestelde codeboom van de topics van de topiclijsten. Deze methode zorgt ervoor dat er naast de vooropgestelde codes nieuwe codes ontstonden met nieuwe inzichten van de wijkprofessionals. Hierna zijn codes bij elkaar gevoegd en zijn hoofdcodes en sub-codes ontstaan. De uiteindelijke codeboom is terug te vinden in bijlage 1.3. In totaal zijn er

zevenentwintig codes ontstaan waarvan dertien hoofdcodes en veertien sub-codes. De sub-codes zijn gecreëerd om nuances te maken binnen de hoofdcategorieën en om duidelijkheid te scheppen over welke topics worden benoemd in de context van veiligheidsbeleving.

3.3 Validiteit en betrouwbaarheid

Om validiteit te bewaren zijn topics opgesteld op basis van wetenschappelijke literatuur en is getest of de topics makkelijk te begrijpen zijn door middel van een test interview met een collega zonder wetenschappelijke achtergrond. Bij onduidelijke topics is een omschrijving toegevoegd, deze zijn gebruikt tijdens de interviews. Verder is validiteit verhoogd door binnen elke sector meerdere wijkprofessionals te spreken. Dit methode hoofdstuk bespreekt uitgebreid de topics, verwerking en analyse van de interviews, wat het makkelijker zou moeten maken het onderzoek te repliceren.

Om toch een mate van objectiviteit te creëren is een vorm van intersubjectiviteit toegepast. Bij intersubjectiviteit zouden meerdere beoordelaars hetzelfde transcript coderen en de overeenkomsten tussen deze codes opnemen in de analyses. Echter bestond dit onderzoek maar uit een onderzoeker dus was dit niet mogelijk. Om toch een vorm van intersubjectiviteit te creëren zijn de transcripten inclusief codes teruggestuurd naar elke respondent. Op deze manier kregen respondenten de kans misinterpretaties recht te zetten voordat het analyseproces van de transcripten begon. Verder is betrouwbaarheid gewaarborgd door bij elke respondent dezelfde vorm van interviewen te gebruiken, online via Teams.

3.4 Ethiek

Om dit onderzoek ethisch goed te laten verlopen zijn een aantal beslissingen genomen. Ten eerste werden de interviews alleen afgenomen met volwassenen. Verder kregen de respondenten de optie niet gefilmd te worden. Het consentformulier, zie bijlage 1.2, bevat informatie over waar het onderzoek over gaat; door wie het wordt gedaan; wat het interview inhoudt; hoelang het gaat duren; wat er van de respondent verwacht wordt; en welke onderwerpen worden besproken. Daarnaast wordt duidelijk in het formulier dat alleen de onderzoeker de data hanteert en dat het veilig en anoniem wordt bewaard. Er is duidelijk vernoemd dat in het onderzoek vermeld wordt welk beroep een respondent heeft en in welke sector. Er is een mogelijkheid gegeven deze informatie weg te laten. Als laatste wordt duidelijk in de brief genoemd dat meedoen vrijwillig is, iemand op elk moment mag stoppen en het recht heeft vragen niet te beantwoorden.

De transcripten werden opgeslagen op de schijf die toegankelijk is gemaakt door Utrecht Universiteit en die alleen te openen is met het e-mailadres en het wachtwoord van de onderzoeker. De transcripten zullen verwijderd worden zodra het onderzoek is afgerond met een beoordeling van een voldoende. Verder werden de transcripten alleen gelezen door de onderzoeker en diens supervisors. Andere partijen zien alleen quotes in het verslag en deze quotes bevatten geen namen. De opnames van de interviews werden niet opgeslagen, deze zijn na het transcriberen meteen verwijderd.

4.Resultaten

4.1 Veiligheidsbeleving in de Gestelse buurt

Twaalf van de dertien respondenten gaven een duidelijke definitie van veiligheidsbeleving. Over het algemeen definieerde de respondenten veiligheidsbeleving als hoe veilig iemand zich voelt in zijn of haar omgeving, waarbij ‘‘ je op gemak voelen’’ ook twee keer wordt benoemd.

Zes professionals stellen dat bewoners zich over het algemeen veilig voelen, ten opzichte van vijf respondenten die het tegenovergestelde beweerde. Opvallend was dat respondenten nauwelijks hun antwoorden baseerde op feitelijke informatie direct van bewoners. Over het algemeen baseerde professionals de veiligheidsbeleving van bewoners op eigen veiligheidsgevoelens, de hoeveelheid criminaliteit in de wijk en of een client het ooit heeft geuit. Veel respondenten leken te veronderstellen dat als een bewoner zelf niet begint over onveiligheidsgevoelens hij/zij zich vast veilig voelt. Echter zagen respondenten in de Gestelse buurt terugtrekgedrag; problemen worden niet makkelijk gedeeld. Dit kan de oorzaak zijn dat onveiligheidsgevoelens niet worden geuit, dit werd door de respondenten niet opgemerkt.

De criminele families en de intimiderende groepen jongeren werden benoemd als belangrijke redenen voor onveiligheidsgevoelens. Deze groepen intimideren, zorgen voor overlast en schreeuwen op straat, wat volgens respondenten leidt tot een onveilig gevoel. Verder worden armoede, het gemiddelde IQ, de communicatie met elkaar en instanties en het verstoorde mentale welzijn onder bewoners genoemd als oorzaken voor eventuele onveiligheidsgevoelens. Het valt op dat er nauwelijks sociale en institutionele aspecten van de buurt in verband worden gebracht met onveiligheidsgevoelens, het blijft grotendeels bij fysieke en persoonlijke kenmerken.

4.2 Weerbaarheid

4.2.1 Zelfredzaamheid

Zelfredzaamheid komt naar voren als een primaire taak van alle sectoren. Respondenten van zorg en welzijn zijn bezig met het regelen van hulpbronnen zoals een maaltijdservice of taalcursus, zodat cliënten beter op hun eigen benen kunnen staan. Verder is zorg en welzijn bezig bewoners te motiveren zelfstandig dingen te ondernemen en zelf keuzes te maken. Ze bespreken samen met de cliënt het belang van zelfstandigheid en doen dingen voor zodat bewoners het vervolgens zelf kunnen. Alle respondenten van zorg en welzijn stellen dat deze werkzaamheden mensen onafhankelijk maakt waardoor ze zelfredzaamheid bevorderen. Het onderwijs blijkt bezig met het verhogen van kennis rond tal van onderwerpen en het aanleren van nieuwe sociale en praktische vaardigheden. Ook is deze sector actief bezig inzicht te geven over het belang van zelfstandigheid, door uit te leggen dat het grip geeft op het eigen leven. Zo stelt de leerplichtambtenaar dat ze leerlingen inzicht geeft waarom een diploma belangrijk is door samen te praten over toekomstdromen. Volgens drie onderwijs respondenten lijden de werkzaamheden tot persoonlijke ontwikkeling en grip op het eigen leven en bevorderen zo zelfredzaamheid. Een duidelijk patroon is dat elke respondent het verhogen van zelfstandigheid als voornaamste doel ziet van het zelfredzaamheid proces. Zo wordt gesteld:

*“zelfredzaamheid is natuurlijk waar wij als welzijnswerk met zijn algemeenheid naar streven om mensen weer op de rails te kunnen zetten waardoor ze weer doorkunnen en het zelf weer kunnen.”
(Respondent 3, Mantelzorg ondersteunster)*

Het zelfredzaamheidsproces gaat niet bij elke bewoner goed. Het blijkt dat veel Gestelse buurt bewoners afhankelijk blijven van hulp. De eerste reden die wordt benoemd is de grote groep kwetsbare bewoners, met beperkingen, analfabetisme, en gezondheidsproblemen waardoor zelfredzaamheid niet haalbaar is. De tweede reden is de ervaring, zeker in de zorg, dat deze kwetsbare bewoners moeilijk te motiveren zijn zelfstandig te blijven, mensen vinden het fijn dat er dingen voor hen gedaan wordt. Welzijnswerkers laten blijken dat ze soms het zelfredzaamheidsproces te snel willen doen waardoor ze taken gaan overnemen of doelen stellen die cliënten nog niet aankunnen; waardoor ze afhankelijk blijven. Dat het zelfredzaamheidsproces in de Gestelse buurt niet voor alle bewoners goed loopt kan negatieve gevolgen hebben voor de weerbaarheid van bewoners en daarom voor de veiligheidsgevoelens.

Geen van de respondenten noemt zelfredzaamheid als een bewuste rol in veiligheidsbeleving. Alleen een zorg respondent stelt dat ze zelfredzaamheid promoot vanuit een zorgperspectief en het zo indirect effect heeft op veiligheidsgevoelens. Elf van de twaalf respondenten lijken zich onbewust van het positieve effect dat zelfredzaamheid kan hebben op veiligheidsbeleving.

4.2.2 Sociale steun

Bijna elke respondent biedt een luisterend oor. Het blijkt uit de interviews dat dit luisterend oor bij de zorgsector gelimiteerd is tot het huisbezoek en dat het de zorg niet in de weg mag staan. Het lijkt hierdoor een secundaire taak van de sector. Alle sectoren bieden ondersteuning bij het regelen van zaken echter verschillen die zaken per sector. Zo regelt onderwijs psychologische hulp; zorg helpt bij eenzaamheid; en welzijn biedt hulp bij buurtactiviteiten. Ook blijken ze veel advies te geven en mee te denken over het aanpakken van moeilijke situaties. Informatievoorziening blijkt een belangrijke rol die alle sectoren hebben. De onderwerpen van de informatie zijn breed en sector afhankelijk, voorbeelden zijn: informatie rond uitkeringen, opvoedproblemen of weerbaarheid.

Twaalf respondenten noemen de bovenstaande taken als manieren hoe ze sociale steun bieden. Het lijkt dus dat sociale steun bestaat uit emotionele steun, het bieden van een luisterend oor, en praktische steun, door het geven van hulp, advies en informatie. Respondenten willen via de sociale steun laten zien dat bewoners er niet alleen voor staan. Wat opvalt is dat de sociale steun binnen onderwijs en zorg een beperkte doelgroep betreft, namelijk leerlingen en zorgvragers en diens gezinnen. Veel respondenten stellen dat ze bezig zijn buurtbewoners aan elkaar te koppelen die in dezelfde situatie zitten, zoals twee mensen die mantelzorg bieden. Vijf respondenten stellen dat ze dit bewust doen om het steunnetwerk van bewoners te vergroten.

Emotionele steun werd op twee manieren benoemd in relatie tot onveiligheidsgevoelens: Het luisteren naar de verhalen over veiligheidsgevoelens en er simpelweg zijn voor iemand. Ze bieden praktische steun bij onveiligheidsgevoelens door met de bewoner te analyseren waar de gevoelens vandaan komen en hoe de situatie verbeterd kan worden. In totaal leken zes respondenten bewust sociale steun in te zetten om onveiligheidsgevoelens te verlagen. Respondent vijf maakt dit duidelijk in onderstaande quote:

“Ja gewoon door de emotionele ondersteuning, dat je er gewoon voor iemand bent. Dat ze weten dat ze altijd bij me aan kunnen kloppen en dat als ik het niet op kan pakken ik ze niet zomaar wegstuur maar dat ik ook echt ga kijken met de cliënt van waar kun je dan geholpen worden. Ja in die zin ondersteuning dus ja.”(Respondent 5, (School)maatschappelijk werkster)

4.3 Collectieve redzaamheid

4.3.1 Samenredzaamheid

Het blijkt dat alleen de welzijnssector bezig is met samenredzaamheid, omdat deze sector wijk-gefocus is. De welzijnswerkers steunen initiatieven van buurtbewoners en begeleiden deze waar nodig. De wijkplein medewerker en opbouwwerker zijn veel bezig buurtbewoners aan elkaar te koppelen zodat ze elkaar kunnen helpen. Via bovenstaande werkzaamheden laat welzijnswerk zien dat de bewoners veel kunnen bereiken als ze krachten bundelen en elkaar helpen. Hierdoor moedigen ze bewust samenredzaamheid aan. De maatschappelijk werkster stelt dat activiteiten ook onbewust meewerken aan samenredzaamheid, omdat bewoners elkaar beter kennen durven ze meer om hulp te vragen. Publieke familiariteit lijkt dus effect te hebben op samenredzaamheid.

Drie respondenten merken dat de bewoners van de Gestelse buurt wel in staat zijn gezamenlijk dingen te ondernemen maar dat er toch een professional als aanspreekpunt of beginpunt moet zijn om een project goed te laten verlopen. Een mogelijke reden is gebrek aan communicatievaardigheden. De communicatie tussen bewoners en met instanties gaat soms mis en dit leidt tot negatieve samenwerkingservaringen. Dit staat het samenredzaamheidsproces in de weg wat negatieve gevolgen heeft voor collectieve redzaamheid.

De welzijnssector probeert dus wel bewust samenredzaamheid te verhogen in de wijk, echter vrezen ze dat ze het nooit helemaal kunnen loslaten. Geen van de welzijnswerkers noemt deze rol in relatie tot veiligheidsbeleving.

4.3.2 Vertrouwensrelatie

Zeven respondenten praten over de vertrouwensband met bewoners, die van belang is voor de zorg en in mindere maten voor de welzijnssector. Het gaat vaak over een persoonlijke vertrouwensband tussen wijk professional en cliënt. Deze band is nodig om werkzaamheden goed uit te voeren. Zo stelt een zorg respondent dat door vertrouwen het bieden van zorg makkelijker wordt omdat een cliënt gelooft dat alles wat wordt gedaan goed is. Door twee respondenten wordt benoemd dat de vertrouwensband die ze opbouwen bedoeld is om het vertrouwen in buurt instanties en overheden te verhogen. Ze stellen dat dit vertrouwen vaak geschaad is bij mensen die wonen in achterstandswijken en zeggen dat door vertrouwen te winnen ze hopen dat het algemene vertrouwen groeit.

Drie van de zeven respondenten benoemen vertrouwen in de context van veiligheidsbeleving. Een zorg respondent benoemt dat het vertrouwen die ze biedt ook een veiliger gevoel kan geven maar is onduidelijk of het verhogen van veiligheidsgevoelens echt een doel is. Twee respondenten van de welzijnssector bespreken dat ze via vertrouwen direct veiligheidsgevoelens kunnen verhogen. De ene welzijnswerker zegt dat de vertrouwensband ervoor zorgt dat mensen eerder hun verhaal komen doen als ze zich onveilig voelen en hij mensen beter kan aanmoedigen iets te doen aan die onveiligheidsgevoelens. Het lijkt dus dat door vertrouwen de steunrol beter kan worden uitgevoerd. De andere welzijnswerkster stelt

dat er gewerkt moet worden door haar, en andere wijkprofessionals, aan de vertrouwensrelatie tussen bewoners en instanties wil het veiligheidsgevoel omhooggaan. Ze stelt:

“Ze hebben het gevoel van respect en vertrouwen dan kan er gewoon heel veel. Dan is er een veilige basis gevonden om samen die relatie aan te gaan. Dus dat is dan stukje gevoel van veiligheid.”
(Respondent 2, gezinscoach)

Hoewel minder dan bij sociale steun: bij vertrouwen lijkt er enig bewustzijn in de rol die het speelt in veiligheidsbeleving.

4.3.3 Publieke familiariteit

Alle welzijnswerkers en bijna alle onderwijs respondenten benoemen dat ze collectieve activiteiten en contactmomenten organiseren. Echter stellen maar vier respondenten expliciet dat ze dingen organiseren met als doel dat mensen elkaar leren kennen. Deze vier respondenten zijn bewust bezig met het verhogen van publieke familiariteit. Er komt niet naar voren dat familiariteit leidt tot meer vertrouwen, ze spreken wel over meer verbintenis. Ook komt er in de interviews een andere soort publieke familiariteit aan het licht; familiariteit tussen bewoners en professionals. Twee respondenten stellen bezig te zijn met zichtbaarheid in de wijk, wat ervoor zorgt dat bewoners professionals leren herkennen en het laagdrempeliger wordt contact te zoeken. Ze creëren deze zichtbaarheid door aanwezig te zijn op bekende plekken in de wijk en door acties te ondernemen, zoals bloemetjes rondbrengen. Op deze manier ontstaat er een familiariteit tussen bewoners en professionals.

Er zijn drie respondenten die stellen dat publieke familiariteit tussen bewoners en wijkprofessionals positief kan zijn voor veiligheidsgevoelens. Twee welzijnswerkers stellen dat de familiariteit de sociale steun rol kan bevorderen, het is duidelijker voor bewoners met wie ze kunnen praten over onveiligheidsgevoelens. Een onderwijs respondent stelt dat ze momenteel onveiligheidsgevoelens oproept bij ouders doordat ze voor hen onbekend is en onaangekondigd op visite komt. Ze denkt dat als ouders haar leren herkennen ze minder angst zal oproepen bij hen. Een van de twee welzijnswerksters zegt het volgende als wordt gevraagd hoe ze veiligheidsgevoelens kan verhogen:

“Ik denk misschien nog meer ongedwongen ontmoetingen realiseren. Ja... ik denk dat eigenlijk wel... Wil niet zeggen dat wij altijd aanwezig moeten zijn maar al loop ik maar een keer binnen en geef ik aan wat ik doe, wordt ik ook zichtbaar en bekend.” (respondent 5, (school)Maatschappelijk werkster)

Een aantal respondenten is bewust bezig familiariteit te verhogen. Echter is er momenteel maar een beperkte bewustwording onder al de respondenten over de rol van familiariteit in veiligheidsbeleving, zeker ten opzichte van sociale steun.

4.3.4 Sociale cohesie

Zes respondenten van onderwijs en welzijn zijn actief bezig activiteiten te organiseren. Zo is de onderwijssector bezig activiteiten te organiseren op en rond school, zoals een sportdag. De welzijnssector organiseert zowel activiteiten voor de hele buurt, zoals een bingo, als activiteiten voor een bepaalde doelgroep zoals de huiskamer voor ouderen. Deze activiteiten worden georganiseerd met vrijwilligers uit de buurt. Alle sectoren spelen een rol in burgerparticipatie. Ze luisteren naar de verhalen van bewoners om behoeftes te signaleren om vervolgens buurtactiviteiten te zoeken die bij de behoeftes passen. Vervolgens wordt de activiteit onder de aandacht gebracht bij de bewoner en wordt de bewoner gemotiveerd erheen

te gaan. Uit de interviews blijkt dat alleen voor de welzijnssector het een primaire taak is mensen te betrekken. Ze gaan een stapje verder door bewoners die het spannend vinden te ondersteunen door bijvoorbeeld de eerste keer mee te gaan. Voor vier welzijn respondenten lijkt het organiseren van activiteiten en het betrekken van bewoners een bewuste actie voor het verhogen van cohesie. Zij proberen op deze manieren netwerken van mensen te vergroten waardoor mensen meer aansluiting voelen in de wijk.

Echter lijkt het erop dat het bouwen van die netwerken nog niet voldoende lukt in de Gestelse buurt. Respondenten laten blijken dat ze de samenhang in de wijk laag vinden. Ze zien nooit bewoners uit zichzelf samen iets ondernemen, of een praatje maken. Ook blijkt uit de interviews dat er veel eenzaamheid is binnen de buurt wat kan duiden op een verminderde verbondenheid. Een rede voor de lage cohesie kan zijn dat het betrekken van bewoners lastig blijft. Het zijn vooral dezelfde mensen die op activiteiten afkomen, met soms wat nieuwe gezichten ertussen. Dit kan het verhogen van verbintenis en dus collectieve redzaamheid in de weg staan.

Samenvattend zijn alleen de welzijnswerkers bewust bezig sociale cohesie te verhogen. Verder wordt het verhogen van de verbondenheid door geen van de respondenten genoemd als potentiële rol in veiligheidsbeleving.

4.3.5 Intergroepscontact en kennis

Acht van de dertien respondenten, van de welzijns- en onderwijssector, stellen dat de georganiseerde activiteiten in de buurt het mogelijk maken dat mensen van verschillende bevolkingsgroepen elkaar treffen. Uit de interviews blijkt dat momenteel kook- en kinderactiviteiten het type activiteit is waar verschillende etnische groepen met elkaar in contact raken. Dit komt volgens respondenten omdat mensen met hetzelfde doel naar deze activiteiten komen. Geen van de activiteiten worden bewust georganiseerd om intergroepscontact te verhogen. Hier worden verschillende redenen voor genoemd. Ten eerste is intergroepscontact volgens respondenten niet de juiste weg naar verbintenis. Ten tweede stellen ze dat het bewust organiseren van intergroepscontact niet effectief gaat zijn als het niet vanuit bewoners zelf komt. Als laatste oppert te gezinscoach dat het niet nodig is omdat mensen van nature graag gemêleerd leven.

Het verhogen van intergroep kennis wordt door twee respondenten besproken. De gezinscoach stelt dat racistische uitspraken vaak voortkomen uit onwetendheid en angst voor het onbekende. Ze vindt daarom dat bewoners onderwezen moeten worden om de angst te verminderen. Daarom gaat ze het gesprek aan met racistische mensen en zo is ze bewust bezig intergroep kennis te verhogen. De schooldirectrice stelt dat door het organiseren van themadagen op school over verschillende culturen ze bewust bezig is kennis van andere culturen te verhogen.

Onderwijs en welzijn zijn dus niet bewust bezig groepen bekend te maken met elkaar in de Gestelse buurt. Uit de interviews blijkt dat in de wijk verschillende etnische groepen gescheiden leven, met uitzondering van de onderwijsinstelling waar bewoners wel mixen. Deze segregatie kan ook verklaren waarom er maar een lage samenhang is. Het lijkt erop dat intergroepscontact misschien meer aandacht nodig heeft dan dat het nu krijgt.

Concluderend zijn de welzijnswerkers en onderwijzers niet bewust bezig intergroepscontact te verhogen, wel gebeurt het als bijkomstigheid van activiteiten die ze doen. Inergroep kennis lijkt maar een secundaire en kleine taak te zijn van de twee sectoren. De twee sectoren lijken

zich niet bewust dat het actief bij elkaar brengen van verschillende groepen een positief effect kan hebben op onveiligheidsgevoelens.

4.4 Signalering

Twaalf respondenten geven aan tijdens hun werkzaamheden te signaleren. Onderwijs respondenten stellen dat je als leraar constant het gedrag van kinderen aan het observeren bent, en zo bijna automatisch bijzonderheden opmerkt. De Op Maat medewerker stelt dat het intensief werken met leerlingen ervoor zorgt dat dingen die niet pluis zijn meteen opvallen. Ze letten dan ook op tal van problemen: van gezondheid tot mentale moeilijkheden tot leerproblemen. De respondenten stellen dat het voor onderwijspersoneel makkelijk is signalen op te vangen omdat ze vijf dagen per week nauw werken met de leerlingen. De project Op Maat begeleider lijkt niet te vinden dat observeren een van zijn primaire taken is. Het is voor hem meer een manier om erachter te komen waarom een jongeren is gestopt met school. De basisschool medewerkers vinden dat signaleren en observeren wel een primaire taak is van het onderwijs, omdat zo behoeftes aan het licht komen die de persoonlijke ontwikkeling van een leerling kunnen bevorderen.

Doordat de zorg veel persoonlijk contact heeft en veel gesprekken voert met cliënten komen er vanzelf signalen bovendrijven die wijzen op onderliggende problemen. Door goed te luisteren naar een verhaal en vragen te stellen aan de patiënten signaleren wijkverpleegsters behoeftes en problemen bij patiënten. Ook luisteren ze naar verhalen van de omgeving van de patiënt, zo proberen ze signalen op te vangen die patiënten zelf niet aan het licht brengen. De zorg lijkt bezig behoeftes van cliënten te signaleren buiten de zorgvraag en dit geeft het idee dat signaleren een primaire taak is in de zorgsector, maar dit wordt niet geheel bevestigd.

De welzijnssector is binnen de werkzaamheden in de buurt constant alert op gedragingen en verhalen die wijzen op buurt of individuele problematieken. Zo observeren ze bijvoorbeeld gedragingen van kinderen in de speeltuin. Ze luisteren actief naar verhalen van bewoners en analyseren deze voor zorgwekkende signalen. Net als de zorg stellen ze veel vragen om signalen duidelijk te krijgen. Verder gebruiken welzijnswerkers verhalen uit de buurt om mensen op te sporen die kampen met problemen om vervolgens de problemen in kaart te brengen. Uit de interviews kan worden opgemaakt dat signaleren behoort tot de primaire taken van de werkzaamheden door de constante alertheid. Echter wordt dit niet hardop uitgesproken.

Acht respondenten zijn bewust van de rol van signaleren in onveiligheidsgevoelens, voornamelijk zorg en welzijn. Onveiligheidsgevoelens lijken te worden gesignaleerd door gesprekken te analyseren. Verder stellen drie respondenten dat bewoners gewoon onveiligheidsgevoelens hardop uitspreken zonder dat de professional er over hoeft te beginnen. Ook noemen vijf respondenten dat ze alert zijn op situaties die ervoor kunnen zorgen dat een bewoner zich onveilig gaat voelen, zoals een agressieve ex-partner, overlast of druk verkeer. Uit de interviews wordt duidelijk hoe de respondenten onveiligheidsgevoelens signaleren, echter op welke signalen ze letten blijft onduidelijk. De signalen blijven heel breed zoals "overlast" of "beslissingen". Er worden nauwelijks concrete gedragingen genoemd die voor de respondenten wijzen op een verstoorde veiligheidsbeleving. Ze lijken zich dus niet geheel bewust welke concrete signalen wijzen op een onveilig gevoel.

Respondenten zien het rapporteren en door communiceren van onveiligheidsgevoelens ook als onderdeel van de signaalfunctie. In totaal zeggen zeven respondenten van zorg en welzijn dat ze een rol hebben in het door communiceren van onveiligheidsgevoelens naar instanties

die kunnen helpen in het verminderen van de onveiligheidsgevoelens. Zo kan het gecommuniceerd worden naar de wijkagent voor hulp in het verbeteren van de objectieve veiligheid. Maar het kan ook persoonlijke hulp zijn zoals een psycholoog of slachtofferhulp.

Vooraf de zorg- en welzijnssector lijken zich bewust van de rol die ze kunnen spelen in het signaleren van onveiligheidsgevoelens, echter wordt niet helemaal duidelijk of dit een primaire taak is. Verder lijken de respondenten zich nog niet geheel bewust van concrete signalen die wijzen op een verstoord veiligheidsgevoel.

4.5 Onverwachte rollen van de sectoren in veiligheidsbeleving

4.5.1 Objectieve veiligheid beschermen

Bijna alle onderwijs respondenten en een welzijnswerker stellen dat het beschermen van de veiligheid een factor is die bijdraagt aan veiligheidsbeleving, en daar spelen ze een rol in. Zo stelt de projectbegeleider van Op Maat bij te dragen aan een veiliger gevoel in de Gestelse buurt omdat hij de overlastveroorzakers bezighoudt en probeert te veranderen. De schooldirectrice zegt continue bezig te zijn de omgeving van de school veilig te houden, zoals de verkeerssituatie en trappen. Hierdoor stelt ze bij te dragen aan het veilige gevoel van ouders en kinderen. Omdat de opbouwwerker in het veiligheidsteam van de Gestelse buurt zit is hij constant bezig met de veiligheidssituatie in de Gestelse buurt. Als een onveilige situatie zich voordoet gaat hij deze onveilige situatie met het veiligheidsteam te lijf, wat volgens hem onveiligheidsgevoelens verlaagd.

4.5.2 Communicatie rondom veiligheid

Vier respondenten stellen dat ze een rol hebben in subjectieve veiligheid door goed te communiceren rond veiligheidssituaties. Het onderwijs is actief in het communiceren van de veiligheidsregels op en rondom school. Ook communiceren ze onveilige situaties die zich hebben voorgedaan goed terug naar de ouders om uit te leggen hoe het kon gebeuren en hoe het wordt opgelost. Ze stellen dat duidelijke en snelle communicatie met ouders belangrijk is rondom veiligheidsgevoelens. De POH en de wijkplein coördinator zijn vooral bezig naar bewoners en ouderen te communiceren wanneer een situatie veilig of onveilig is. Ze bieden informatie rondom veiligheidsonderwerpen om te zorgen dat mensen de juiste beslissingen nemen rondom veiligheid. De POH is verder bezig met situaties schetsen om zo meer bewustwording en grip te creëren rond veiligheid bij ouderen. Ze stellen dat door inzichten te geven over wanneer iets onveilig is, ze bijdragen aan een veiliger gevoel.

4.6 De Primaire en secundaire taken van de drie sectoren

De welzijn respondenten laten in de interviews merken primaire taken te hebben rond zelfredzaamheid, samenredzaamheid, signalering, sociale steun en cohesie. Echter blijkt dat ze alleen sociale steun en signalering bewust inzetten voor het verhogen van veiligheidsbeleving. Over het algemeen lijkt de welzijnssector secundaire taken te hebben binnen intergroepscontact en kennis, familiariteit en vertrouwen.

Bij de zorgsector wordt duidelijk dat ze primaire taken hebben binnen vertrouwen en zelfredzaamheid, maar dat ze deze taken niet bewust inzetten voor veiligheidsbeleving omdat dit niet hun werkveld is. Twee zorg respondenten laten blijken dat ze geen directe rol hebben in veiligheidsgevoelens. Een van de respondenten stelt dat zolang een cliënt de onveiligheidsgevoelens niet uitsprekt ze er ook geen rol in kan spelen. De andere wijkverpleging zegt stellig:

“maar wij moeten ons er gewoon ook niet mee bemoeien. Want zodra ik mezelf ermee ga bemoeien stop ik mezelf in moeilijk vaarwater waar ik niet wil zitten want daar is de zorg niet voor, dat brengt de zorg juist niet ten goede.” (respondent 6, Wijkverpleegster)

Ze hebben primaire taken rond signaleren en die zetten ze bewust in om onveiligheidsgevoelens op te vangen. Zorg heeft secundaire taken binnen sociale steun en burgerparticipatie en geen taken rond familiariteit, samenredzaamheid, intergroepscontact en kennis en cohesie. Sociale steun wordt door deze sector wel voor zover mogelijk bewust ingezet om onveiligheidsgevoelens te verlagen.

Als laatst de onderwijssector die primaire taken heeft binnen zelfredzaamheid, sociale steun en signaleren, dit wordt allemaal niet bewust ingezet om veiligheidsgevoelens te verhogen. Verder heeft het onderwijs secundaire taken in familiariteit, activiteiten organiseren en intergroepscontact en kennis. Ze hebben geen bewuste taken in vertrouwen, cohesie in de wijk en samenredzaamheid. Met de primaire en secundaire taken wil het onderwijs vooral de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen ondersteunen. Verder wordt uit de interviews duidelijk dat de onderwijssector vooral gefocust is op hoe alles rond veiligheid en verbondenheid is op school en niet in de buurt.

Uit de interviews komt naar boven waar de primaire en secundaire taken liggen van de sectoren. De primaire taken lijken de taken waar de sectoren het bewusts mee bezig zijn. Echter blijkt dat de primaire taken niet meteen ook bewust worden ingezet voor het bevorderen van veiligheidsbeleving.

5. Conclusie en Discussie

5.1 Conclusie

Onderzoek naar de rol van sociale instanties rond veiligheidsbeleving is schaars. Daarom was het doel van dit onderzoek verkennen op welke manier de zorg-, onderwijs- en welzijnssector een rol spelen in veiligheidsgevoelens van Gestelse buurt bewoners. Over het algemeen zien we dat de sectoren primaire of secundaire taken hebben in het verhogen van weerbaarheid en collectieve redzaamheid. Echter lijken ze grotendeels onbewust van de impact die ze daarmee hebben op preventie van onveiligheidsgevoelens. Wel lijken de sectoren zich over het algemeen bewust van de rol die ze hebben in het signaleren van onveiligheidsgevoelens. Alleen lijken ze zich minder bewust op welke concrete signalen ze kunnen letten.

De zorg- en welzijnssector signaleren bewust onveiligheidsgevoelens. De onderwijssector doet dit minder, wat in lijn is met de besproken literatuur dat stelt dat onderwijs signaleren niet als hoofddoel heeft (De Jong, 2013). Echter blijkt dat de sectoren nog onvoldoende weten op welke concrete signalen ze kunnen letten om onveiligheidsgevoelens te herkennen. In de eerste twee hoofdstukken van dit onderzoek zijn concrete persoons- en wijkgebonden signalen besproken die wijzen op onveiligheidsgevoelens zoals psychische moeilijkheden, lage gezondheid en een lage samenhangigheid (Baum et al., 2009; Chandola, 2001; Milam et al., 2010; Francios et al., 2016; Eysink Smeets, 2016; Spithoven, 2017). Alle bovenstaande kenmerken werden gesignaleerd in de Gestelse buurt en haar bewoners, maar geen respondent leek zich bewust dat deze signalen kunnen duiden op onveiligheidsgevoelens. De signaalfunctie bevat ook door-communicatie van onveiligheidsgevoelens naar partner instanties die er iets mee kunnen. De rol is dus onderdeel van het oplossen.

Welzijn en in mindere mate zorg versterken weerbaarheid rond veiligheidsgevoelens door het bieden van sociale steun, bevordering van zelfredzaamheid is voor geen van de sectoren een bewuste taak rond veiligheidsbeleving. De rol van de zorg in sociale steun is bewust maar minder primair, uit de interviews blijkt dat ze gebonden zijn aan de huisbezoeken en dat zorg boven steun staat. Dit is in lijn met besproken literatuur dat stelt dat sociale steun alleen wordt geboden tijdens zorgbehandelingen (Strandas & Bondas, 2017). De sociale steun van de twee sectoren rond onveiligheidsgevoelens bestaat uit het bieden van een luisterend oor en het helpen analyseren van de onveiligheidsgevoelens. Dat sociale steun een positief effect heeft op veiligheidsgevoelens sluit aan bij Toseland (1982). Hij stelt dat sociale steun belangrijk is voor veiligheidsgevoelens, omdat het individuen het gevoel geeft dat er iemand voor hen klaarstaat.

De welzijnssector heeft de meeste primaire taken rond het creëren van collectieve redzaamheid. Echter worden alleen de onderdelen vertrouwen en familiariteit bewust ingezet in relatie tot veiligheidsgevoelens. De sector is zich enigszins bewust dat het verhogen van vertrouwen in buurtinstanties positief werkt op veiligheidsgevoelens. Net als Spadaro et al. (2020) stellen respondenten dat vertrouwen in instanties ervoor zorgt dat mensen zich meer beschermd en dus veiliger voelen en zich kwetsbaarder durven op te stellen. Ook lijkt de sector zich bewust dat familiariteit tussen bewoners en professionals ervoor zorgt dat bewoners beter weten bij wie ze hun verhaal kwijt kunnen over onveiligheidsgevoelens. Door Blokland (2006) werd gesteld dat familiariteit tussen bewoners zorgt voor meer vertrouwen, echter lijkt familiariteit tussen professionals en bewoners ook sociale steun te bevorderen. Doordat de familiariteit sociale steun bevordert heeft het indirect effect op veiligheidsbeleving. Zorg en onderwijs lijken niet bewust bezig te zijn met het verhogen van

collectieve redzaamheid wat overeenkomt met de besproken theorie. De sectoren hebben nagenoeg geen primaire taken binnen het collectief, ze zijn meer gericht op het individu (Moors & Bervoets, 2013; De Broer & Der Lans, 2011; De Vries, 2015; Vilans, 2018).

Uit de interviews komen twee onverwachte rollen rond preventie van onveiligheidsgevoelens. Ten eerste het bewaren van objectieve veiligheid in de wijk. Pleysier (2011) en Eysink Smeets (2016) stellen dat dit een belangrijke preventieve rol is omdat een slechte objectieve veiligheid een aanleiding kan zijn voor verlaagde veiligheidsgevoelens. De tweede nieuwe preventieve rol is communiceren en informatie geven over veiligheid, wat inhoudt dat mensen ingelicht worden over hoe veilig te blijven en hoe instanties veiligheid bewaren.

De conclusies geven inzicht over op welke manier de drie sociale sectoren momenteel een rol spelen in de veiligheidsgevoelens van Gestelse buurt bewoners. Aan de hand van deze bevindingen kan de gemeente 's-Hertogenbosch, en gemeente met soortgelijke zorg-buurt, kijken hoe de onderwijs-, zorg- en welzijnssector eventueel effectiever kunnen worden ingezet om veiligheidsgevoelens te verhogen (Oppelaar & Wittebrood, 2006; Ferguson & Mindel, 2007; Eysink Smeets, 2016; Spithoven, 2017).

5.2 Discussie

De verwachting was dat de sectoren zich actief bezighouden met onveiligheidsgevoelens, omdat het bekend is dat ze werkzaam zijn in een buurt die veel onveiligheid kent. Deze verwachting blijkt niet te kloppen; de sectoren zijn niet geheel bewust bezig met het positief beïnvloeden van de veiligheidsbeleving. Een eerste verklaring hiervoor kan zijn dat niet alle respondenten stelde dat er een probleem is rond veiligheidsbeleving, wat kan komen doordat ze zich niet bewust zijn welke concrete signalen wijzen op onveiligheidsgevoelens. Deze onwetendheid kan het signaleerproces in de weg staan en leiden tot het niet goed in kaart brengen van lage veiligheidsgevoelens. Dat respondenten zich niet bewust zijn van het probleem rond onveiligheidsbeleving kan een reden zijn waarom ze zich niet bewust bezighouden met de rol die ze hebben in het oplossen ervan.

Een andere verklaring is dat vooral zorg en onderwijs veel secundaire of geen taken hebben rond de mechanismen die belangrijk zijn in de preventie van onveiligheidsgevoelens. Doordat vele taken secundair zijn ligt er geen prioriteit en dit kan verklaren waarom de werkzaamheden niet bewust worden ingezet voor het verhogen van veiligheidsbeleving.

Een derde reden waarom de sectoren maar een kleine bewuste rol spelen in veiligheidsbeleving is omdat dit niet hun werkveld is. Uit de interviews blijkt dat de zorgsector zich voornamelijk focust op het verbeteren van gezondheid en zelfstandigheid en de onderwijssector zich focust op persoonlijke ontwikkeling en het klimaat op school. Ook werken deze sectoren alleen met specifieke doelgroepen in de wijk, waardoor de rol in de wijk kleiner is. Voor welzijn is het doel wel enigszins gerelateerd aan veiligheidsbeleving omdat deze sector gefocust is op het welbevinden van bewoners, ook is hun doelgroep de hele wijk. Aan de hand van deze informatie ligt het bijna voor de hand dat vooral de zorg- en onderwijssector geen grote rol spelen rond het verbeteren van veiligheidsbeleving. Vervolgonderzoek kan uitzoeken waarom de sectoren over het algemeen niet bewust bezig zijn met de rol die ze spelen rond onveiligheidsgevoelens.

Het onderzoeksproces heeft enkele limitaties die van invloed kunnen zijn op de resultaten. Door de huidige COVID-19 situatie en kleine respondenten doelgroep was het niet mogelijk

om een diverse en passende respondenten groep te creëren. Door COVID-19 hadden veel benaderde wijkprofessionals geen tijd wat ertoe leidde dat respondenten zijn benaderd wie geen optimale kandidaten waren voor dit onderzoek. Dit is vooral van toepassing op de onderwijssector waar de project Op Maat begeleider en de leerplichtambtenaar beide niet passen in de theorie omdat ze beide geen onderwijzers zijn. Dit kan ervoor gezorgd hebben dat de taken van de onderwijssector in de resultaten niet geheel representatief zijn. Verder was het bij sommige respondenten onmogelijk de hele topiclijst te bespreken, door tijdslimieten die ontstonden door drukke werkagenda's van respondenten. Ook leidde de online setting ertoe dat topics niet bij iedere respondent diepgaand zijn besproken omdat respondenten en de interviewer sneller werden afgeleid en sneller vermoeid raakte. Omdat niet elke respondent de kans heeft gehad alle topics uitgebreid te behandelen kunnen sommige rollen onderbelicht zijn in de resultaten. In de toekomst is het dus verstandig dit onderzoek, na de pandemie, nog eens face- to- face uit te voeren met volledig geschikte respondenten.

Dit onderzoek heeft een start gemaakt door te kijken welke rollen de sectoren vervullen bij veiligheidsbeleving, maar in een vervolgonderzoek moet nog gekeken worden welke rollen in de praktijk effect hebben op de veiligheidsgevoelens van bewoners. Zeker omdat dit onderzoek onverwachte rollen omtrent veiligheidsgevoelens ontdekte is het interessant te onderzoeken of bewoners ook vinden dat deze rollen effect hebben. Door in gesprek te gaan met cliënten en buurtbewoners wordt duidelijk welke rollen in de praktijk voor bewoners belangrijk zijn rond veiligheidsgevoelens.

Verstoorde veiligheidsgevoelens is een zorg in de Gestelse buurt, en andere zorg-buurtten, en heeft negatieve gevolgen voor de buurt en haar bewoners. De bevindingen van dit onderzoek geven inzicht over welke rollen onderwijs-, zorg- en welzijnswerkers momenteel spelen omtrent het verhogen van deze onveiligheidsgevoelens. Echter is er vervolgstudie nodig om precies in kaart te brengen hoe de sectoren het effectiefst kunnen worden ingezet om veiligheidsgevoelens te verhogen. Deze studie brengt de gemeente van 's-Hertogenbosch alweer een stapje dichterbij een veilig gevoel onder al de bewoners van de Gestelse buurt.

6. Aanbevelingen

Op een paar vlakken is het belangrijk meer bewustwording te creëren bij de sectoren. Ten eerste rond het probleem van onveiligheidsgevoelens. Uit de interviews blijkt dat bijna de helft van de respondenten zich niet bewust is van onveiligheidsgevoelens van bewoners. Deze onwetendheid kan een reden zijn waarom ze niet bewust werken aan het verhogen van veiligheidsgevoelens. Nordlund en Garvill (2003) vonden in hun onderzoek rondom klimaat dat een individu alleen gedrag kan vertonen, ten goede van het klimaat, als er bewustzijn is van het probleem. Zolang niet alle werknemers binnen de sectoren zich bewust zijn van het probleem rond de onveiligheidsgevoelens zal het verbeteren ervan niet bewust en actief worden gedaan. Door de sectoren te informeren dat het probleem er is gaan ze er actiever aandacht aan besteden.

Ten tweede is het belangrijk bewustwording te creëren rond de rollen die de sectoren kunnen vervullen in het verhogen van weerbaarheid en collectieve redzaamheid wat leidt tot een hogere veiligheidsbeleving. Nordlund en Garvill (2003) stellen dat alleen als mensen bewust weten dat ze een rol te vervullen hebben in een probleem, ze de verantwoordelijkheid nemen deze rol ook te vervullen. Momenteel is er over het algemeen alleen bewustwording bij de welzijnssector over de positieve rol die vertrouwen, familiariteit en sociale steun spelen in veiligheidsbeleving. Het is van belang duidelijk te krijgen dat alle rollen van de sectoren beschreven in de theorie een direct effect kunnen hebben op het voorkomen van onveiligheidsgevoelens. Op deze manier gaan de sectoren de verantwoordelijkheid voelen om deze rollen in te zetten voor verbetering van veiligheidsgevoelens (Nordlund & Garvill, 2003).

Ten derde is het belangrijk dat het concreet wordt voor de sectoren welke signalen wijzen op onveiligheidsgevoel. Uit het onderzoek blijkt dat vooral de zorg en het welzijnswerk goed opletten maar toch belangrijke signalen missen zoals een verlaagd mentaal welzijn of lage samenhang. Om het probleem van verlaagde onveiligheidsgevoelens in kaart te brengen is het van belang dat professionals de verschillende signalen weten te herkennen.

Bewustwording kan op verschillende manieren worden gecreëerd. Ten eerste kan dit onderzoek naar alle zorg-, onderwijs- en welzijnswerknemers worden gestuurd zodat ze de resultaten kunnen bespreken met de organisaties. Er kan ook een samenvatting gestuurd worden, dit kost minder leestijd. Er kunnen trainingen, informatie sessies of workshops aangeboden worden, face-to-face of online, zodat de informatie persoonlijk overgebracht kan worden. De online optie lijkt de betere optie door de pandemie die er momenteel nog heerst. Maar ook omdat werknemers van de drie sectoren in de Gestelse buurt bij veel verschillende instanties werken en daarom moeilijk bij elkaar te brengen zijn. De meest toegankelijke, goedkoopste en minst tijdrovende manier van bewustwording creëren is door het maken van een poster of pamflet met de belangrijkste informatie erop, dit is makkelijk en snel te lezen en kan gepersonaliseerd worden voor elke sector. Dit wordt dan ook aangeraden omdat het de makkelijkste en snelste manier is om de informatie te verspreiden en de meeste kans geeft dat medewerkers het bekijken. Maar welke methode ook het best past om bewustwording te creëren, het is van belang dat het informatie bevat over de problemen rond onveiligheidsgevoelens; de rollen die de sectoren kunnen spelen in het verbeteren ervan; en de signalen die ze op kunnen vangen

Een laatste aanbeveling is een capaciteitsvergroting voor veiligheidsbeleving. Er is momenteel een veiligheidsteam in de Gestelse buurt die zich bezighoudt met veiligheidsvraagstukken in de buurt. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat momenteel de drie

sectoren niet heel actief bijdragen aan het verhogen van onveiligheidsgevoelens. Dit komt door de kleine rol die ze momenteel rond veiligheidsbeleving spelen. Om toch op korte termijn veiligheidsgevoelens effectief te gaan verhogen is het verstandig in het veiligheidsteam iemand op te nemen die zich volledig focust op de veiligheidsbeleving. Op die manier krijgt het probleem meer aandacht en kunnen er meer consequente stappen gezet worden om het op te lossen.

Referenties

Adams, R. E. & Serpe, R. T. (2000). Social integration, fear of crime, and life satisfaction. *Sociological Perspectives*. 43(4); 605-629.

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2307/1389550>

Allik, M & Kearns, A. (2016) "There goes the fear": feelings of safety at home and in the neighborhood: The role of personal, social, and service factors. *J Community Psychol*. 45; 543-563. DOI: 10.1002/jcop.21875

Baum, F. E. et al. (2009). Do perceived neighborhood cohesion and safety contribute to neighborhood differences in health? *Health & Place*. 15; 925-934. DOI: 10.1016/j.healthplace.2009.02.013

Beck, E. et al. (2012) Strategies for Preventing Neighborhood Violence: Toward Bringing Collective Efficacy into Social Work Practice, *Journal of Community Practice*, 20:3, 225-240, DOI: 10.1080/10705422.2012.700278

Billimek, J. & Sorkin, D.H. (2011). Self-reported Neighborhood Safety and Nonadherence to Treatment Regimens Among Patients with Type 2 Diabetes. *J Gen Intern Med*. 27(3); 291-196. DOI: [10.1007/s11606-011-1882-7](https://doi.org/10.1007/s11606-011-1882-7)

Blokland, T. (2006) Het sociaal weefsel van de stad – cohesie, netwerken en korte contacten. Verkregen via

<https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/39719.pdf>

Blokland, T. (2009). Oog voor elkaar, veiligheidsbeleving en sociale controle in de grote stad. Amsterdam University Press. Amsterdam. ISBN: 978 90 8874 159 3

Boers, J. et al. (2008). Het effect van positieve en negatieve factoren op veiligheidsbeleving: Een kwantitatieve studie onder inwoners van Amsterdam. *Tijdschrift voor veiligheid en veiligheidszorg*, 7(3), 34-52.

Booth, J., et al. (2012). Perceived neighborhood safety and psychological distress: Exploring protective factors. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 39(4), 137-156.

Buurtvisie (2020) De Gestelse buurt Werkt, buurtvisie 2020-2030. Bekeken via

<https://www.s-hertogenbosch.nl/gestelsebuurt/#:~:text=De%20gemeenteraad%20heeft%20op%2012,en%20uitvoering%20van%20de%20plannen.>

Camicia, S. P. (2007). Prejudice Reduction through Multicultural Education: Connecting Multiple Literatures. *Social Studies Research and Practice*. 2(2). ISSN: 1933-5415

Verkregen van

https://www.kingsfund.org.uk/sites/default/files/field/field_publication_file/quality_district_nursing_aug_2016.pdf

Chandola, T. (2001). The fear of crime and area differences in health. *Health & Place*. 7; 105-116. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1353829201000028/pdf?md5=bc0db250514b145aa359d492fdd611a4&pid=1-s2.0-S1353829201000028-main.pdf>

Chang, S. A. & Baskin-Sommers, A. (2020). Living in a disadvantaged neighborhood affects neural processing of facial trustworthiness. *Frontiers in Psychology*.

<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00409>

Choi, Y. et al. (2018) Perceived Neighborhood Safety, Social Cohesion, and Psychological Health of Older Adults. *Gerontologist*. 58(1); 196–206. DOI:10.1093/geront/gnw187

Cohen, D. A. et al. (2008). The built environment and collective efficacy. *Health & Place*. 14; 198-208. DOI: 10.1016/j.healthplace.2007.06.001

Danielsen, A. G. et al. (2009) School-Related Social Support and Students' Perceived Life Satisfaction, *The Journal of Educational Research*, 102:4, 303-320, DOI: 10.3200/JOER.102.4.303-320

Dassopoulos, A. & Monnat, S. M. (2011). Do Perceptions of Social Cohesion, Social Support, and Social Control Mediate the Effects of Local Community Participation on Neighborhood Satisfaction? *Environment and Behavior* 43(4); 546–56. DOI: 10.1177/00139165110366821

DaViera, A. L. et al. (2020) Safe Spaces Embedded in Dangerous Contexts: How Chicago Youth Navigate Daily Life and Demonstrate Resilience in High-Crime Neighborhoods. *American Journal of Community Psychology*. 66(1-2): 65-80. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1002/ajcp.12434>

De Donder, L. et al. (2012). Social Capital and Feelings of Unsafety in Later Life: A Study on the Influence of Social Networks, Place Attachment, and Civic Participation on Perceived Safety in Belgium. *Research on Aging*. 34(4); 425-448. DOI: 10.1177/0164027511433879

Dijkstra, A. (n.d.) Segregatie, cohesie en onderwijs. Verkregen via

https://www.researchgate.net/profile/A-Dijkstra/publication/242143498_SEGREGATIE_COHESIE_EN_ONDERWIJS/links/55a81b4d08ae815a0421324c/SEGREGATIE-COHESIE-EN-ONDERWIJS.pdf

Van Elteren, A. et al. (2006). Thuiszorg in transitie. Verkregen via

https://www.researchgate.net/profile/Harry-Kunneman/publication/46672998_Thuiszorg_in_transitie/links/02e7e52b839da1c109000000/Thuiszorg-in-transitie.pdf

De Jesus, M. et al. (2010). Associations between perceived social environment and neighborhood safety: Health implications. *Health en Place*. 16; 1007-1013. DOI: 10.1016/j.healthplace.2010.06.005

De Jong, J. (2013). Onderwijs en problematische jeugdgroepen. Verkregen via

https://wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/fileadmin/user_upload/Bestanden/Documenten/Brochure_Tweede_Denktank_Onderwijs.pdf

De Veer, A. J. E et al. (2008). *Buurtzorg: nieuw en toch vertrouwd*. ISBN 97-8906-905-9198

De Vries, P. (2015). Handboek School in de samenleving; De Samenlevingsgerichte School van de 21ste eeuw. ISBN:9789065086624

Dijkserhuis & Van Baaren (2015). EEN SCHONE BOEL EN EEN VEILIG GEVOEL. Radboud Universiteit Nijmegen. Verkregen op 1 Maart 2021 van <http://www.kenniswijzerzwerfafval.nl/sites/default/files/media/Rapport%20Een%20schone%20boel%20en%20een%20veilig%20gevoel%20in%20Rotterdam.pdf>

Distelbrink, M. et al. (2007). Zelfredzaamheid bevorderen in Almelo. Verkregen via <https://www.verwey-jonker.nl/doc/participatie/D6273634-almelo.pdf>

Erdem, F. et al. (2003). The relationship between trust and team performance. 52(7); 337-340. DOI: 10.1108/00438020310502633

Eisman, A. B. et al. (2015). Depressive Symptoms, Social Support and Violence Exposure Among Urban Youth: A Longitudinal Study of Resilience. Dev Psychol. 51(9); 1307-1316. DOI: [10.1037/a0039501](https://doi.org/10.1037/a0039501)

Elffers, H & De Jong, W. (2004) "Nee, ik voel me nooit onveilig" Determinanten van sociale veiligheidsgevoelens. Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving.

Eysink Smeets, M. (2016). Veiligheidsbeleving in Rotterdam. Verkregen via https://www.researchgate.net/profile/Marnix_Eysink_Smeets/publication/308761701_Veiligh_eidsbeleving_in_Rotterdam/links/57f3f62008ae91deaa5ad0c3/Veiligh_eidsbeleving_in_Rotterdam.pdf

Ferguson, K. M & Mindel, C. H. (2007) Modeling Fear of Crime in Dallas Neighborhoods: A Test of Social Capital Theory. Crime and Delinquency. 53(2); 322- 349. DOI: 10.1177/0011128705285039

Ferguson, K.M & Mindel, C. H. (2007) Modeling Fear of Crime in Dallas Neighborhoods: A Test of Social Capital Theory. Crime & Delinquency. 53(2); 322-349. DOI: 10.1177/0011128705285039

Fitzgerald, R. (2008). Fear of Crime and the Neighborhood Context in Canadian Cities. Verkregen op 15 April 2021 van <https://research-repository.griffith.edu.au/bitstream/handle/10072/75693/FitzgeraldPUB168.pdf?sequence=1>

Fonseca, X et al. (2019) Social cohesion revisited: a new definition and how to characterize it, Innovation: The European Journal of Social Science Research, 32:2, 231-253, DOI: 10.1080/13511610.2018.1497480

Francios, S. et al. (2012). Where We Live: The Unexpected Influence of Urban Neighborhoods on the Academic Performance of African American Adolescents. Youth & Society 44(2) 307–328. DOI: 10.1177/0044118X11399109

Francis, J. et al. (2012). Creating sense of community: The role of public space. Journal of Environmental Psychology. 32; 401-409. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2012.07.002>

Furedi, F. (2006). Cultuur van angst (N. Groen, A. Mulder & M. Post, Trans.).

Gainey, R. et al. (2011). Fear of Crime Revisited: Examining the Direct and Indirect Effects of Disorder, Risk Perception, and Social Capital. *Am J Crim Just.* 36:120–137. DOI 10.1007/s12103-010-9089-8

Gemeente 's-Hertogenbosch (2018) Wijk-Buurtmonitor 2018, Zuidoost. Bekeken via https://www.s-hertogenbosch.nl/fileadmin/Website/Stad_bestuur/Stad/Stad_in_Cijfers/Zuidoost.pdf

Gemeente 's-Hertogenbosch (2018). Datascience onderzoek Leefbaarheid en Veiligheid Gestelse buurt. Afdeling onderzoek & Statistiek. Beken op <https://docplayer.nl/153126177-Datascience-onderzoek-leefbaarheid-en-veiligheid-gestelse-buurt.html>

Gibson, C. L. et al. (2002) Social integration, individual perceptions of collective efficacy, and fear of crime in three cities, *Justice Quarterly*, 19:3, 537-564, DOI: 10.1080/07418820200095341

Glas, I. (2018). Buurtverhoudingen, onveiligheidsgevoelens en de rol van etnische diversiteit. *Textracetera*. isbn 978-94-90186-57-9

Green, A. & Preston. J. (2001) Education and Social Cohesion: Recentring the Debate, *Peabody Journal of Education*, 76:3-4, 247-284, DOI: 10.1080/0161956X.2001.9682001

Greve, W. et al. (2018). Fear of Crime in Old Age: A Sample Case of Resilience? *J Gerontol B Psychol Sci Soc Sci*, 73(7); 1224–1232. DOI:10.1093/geronb/gbw169

Groot, W & van den Brink, H. M. (2010) The effects of education on crime, *Applied Economics*. 42(3); 279-289, DOI: 10.1080/00036840701604412

Hansen, C. S. (2019). Countering Spatial Alienation: Social Work in a Stigmatized Neighborhood in Copenhagen, Denmark. *Social Work & Society*. 17(). <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:464-sws-1808>

Hardyns, W. et al. (2018). Within-individual changes in de social support, perceived collective efficacy, perceived disorder and fear of crime: Results from a two-wave panel study. *Brit. J. Criminol.* 58; 1254–1270. DOI:10.1093/bjc/azy002

Haynie, D. L. et al. (2006). Neighborhood Characteristics, Peer Networks, and Adolescent Violence. *J Quant Criminol.* 22; 147-169. DOI 10.1007/s10940-006-9006-y

Helbich, M. et al. (2019). Relative importance of perceived physical and social neighborhood characteristics for depression: a machine learning approach. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. 55: 599–610 <https://doi.org/10.1007/s00127-019-01808-5>

Hermans, K. (2014). De Signaalfunctie en structureel sociaal werk. *Journal of Social interventions: Theory and Practice*. 23(3): 26-43. ISSN: 1876-8830

Hogan, D. E. & Mallott, M. (2005). Changing Racial Prejudice Through Diversity Education. *Journal of College Student Development*. 46(2);115-125. DOI: <https://doi.org/10.1353/csd.2005.0015>

Hurban, H. M. (2006). FEAR OF CRIME IN THE NEW YORK CITY PUBLIC SCHOOLS: A STUDY OF RESILIENCE. City University of New York. Verkregen van <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/openview/cdee6a95de1ecde628c2866c17f4d3bb/1?cbl=18750&diss=y&pq-origsite=gscholar>

Kemperman, A. et al. (2019). Loneliness of Older Adults: Social Network and the Living Environment. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 16. DOI:10.3390/ijerph16030406

Kunneman, H. & Slob, M. Thuiszorg in transitie. Verkregen via <https://www.beroepseer.nl/publicaties/Rapportkunnemanhuiszorg.pdf>

Kim, J. (2010). Neighborhood disadvantage and mental health: The role of neighborhood disorder and social relationships. *Social Science research*. 39; 260-271. DOI: 10.1016/j.ssresearch.2009.08.007

Leask, C. F. & Gilmarin, A. (2019). Implementation of a neighbourhood care model in a Scottish integrated context—views from patients. *AIMS Public Health*. 6(2); 143-153. DIO: [10.3934/publichealth.2019.2.143](https://doi.org/10.3934/publichealth.2019.2.143)

Leidemeijer, K. et al. (2020). Veerkracht in het corporatiebezit. Verkregen via <https://dkvwg750av2j6.cloudfront.net/m/16e458814e279f4a/original/Rapport-Veerkracht-van-het-corporatiebezit-RIGO-30-januari-2020.pdf>

Lumeng, J.C. et al. (2006). Neighborhood Safety and Overweight Status in Children. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 160(1); 25-31.

Maybin, J. et al. (2016) Understanding quality in district nursing services Learning from patients. Meulenhoff.

McBride-Murry, V. et al. (2011). Neighborhood Poverty and Adolescent Development. *Journal of Research on adolescence*. 21(1), 114 – 128. DOI: 10.1111/j.1532-7795.2010.00718

Martin-Storey, A & Crosnoe, R. (2014). Perceived Neighborhood Safety and Adolescent School Functioning. *Applied Developmental Science*. 18. 61-75. 10.1080/10888691.2014.876276.

Milam, A. J. et al. (2010). Perceived School and Neighborhood Safety, Neighborhood Violence and Academic Achievement in Urban School Children. *Urban Rev*. 42(5); 458-467. DOI: [10.1007/s11256-010-0165-7](https://doi.org/10.1007/s11256-010-0165-7)

Moors, H & Bervoets, E (2013). *Frontlijnwerkers in de veiligheidszorg*. Boom Lemma uitgevers. Den Haag. ISBN 978-90-5931-982-0

Natanasabapathy, P. (2007). Towards Self-Sustainability in Education. Verkregen via <https://pesa.org.au/images/papers/2007-papers/natanasaba2007.pdf>

Nordlund, A.M. & Garvill, J. (2003). Effects of values, problem awareness, and personal norm on willingness to reduce personal car use. *Journal of Environmental Psychology*, 23; 339–347. DOI:10.1016/S0272-4944(03)00037-9

Oder, E. (2005) The Social Cohesion Role of Educational Organizations: Primary and Secondary Schools, *Peabody Journal of Education*, 80:4, 78-88, DOI: 10.1207/S15327930pje8004_6

Ohmer, M., & Beck, E. (2006). Citizen participation in neighborhood organizations in poor communities and its relationship to neighborhood and organizational collective efficacy. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 33(1), 179-202.

Oppelaar, J. & Wittebrood, K. (2006) *Angstige burgers? De determinanten van gevoelens van onveiligheid onderzocht*. Isbn:10 90-377-0282-1

Pain, R. (2001). Gender, Race, Age and Fear in the City. *Urban Studies*. 38(5); 899– 913. DOI: 10.1080/00420980120046590

Pleysier, S. (2011). Over objectieve en subjectieve veiligheid. *Tijdschrift voor de veiligheid*. 10(4); 24-40. Verkregen via http://grenscriminaliteit.wdfiles.com/local--files/joey-max/Over_objectieve_en_subjectieve_onveiligheid.pdf

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster

Ramiah, A. & Hewstone, M. (2013) Intergroup Contact as a Tool for Reducing, Resolving, and Preventing Intergroup Conflict. *American psychologist*. 68(7); 527- 542. DOI: 10.1037/a0032603

Rodenborg, N. & Huynh, N. (2006) On Overcoming Segregation: Social Work and Intergroup Dialogue, *Social Work with Groups*, 29:1, 27-44, DOI: 10.1300/J009v29n01_04

Rodríguez, M. D. & Ferreira, J. (2018) The contribution of the intervention in social networks and community social work at the local level to social and human development, *European Journal of Social Work*, 21:6, 863-875, DOI: 10.1080/13691457.2018.1423551

Roh, S. & Oliver, W. M. (2005) Effects of community policing upon fear of crime. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*. 28 (4); 670-683. DOI 10.1108/13639510510628758

Rooze, J. (2018). De sociaal-politieke rol van het sociaal werk: Een onderzoek naar het sociaal-politieke potentieel van outreachend sociaal werk. Verkregen via https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/481/973/RUG01-002481973_2018_0001_AC.pdf

Rosenfeld, L. B. et al. (2006). In the face of a dangerous community: The effects of social support and neighborhood danger on high school students' school outcomes. *Southern Communication Journal*, 71, 273-289

Ross, C. E. et al. (2001). Powerlessness and the Amplification of Threat: Neighborhood Disadvantage, Disorder, and Mistrust. Source: *American Sociological Review*. 66 (4); 568-591. <https://www.jstor.org/stable/3088923>

Salmi, S. et al. (2003) The role of police visibility in fear of crime in Finland. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*. 27(4); 573-591. DOI 10.1108/13639510410566280

Sampson, R. J. (2001). Crime and public safety: Insights from community-level perspectives on social capital. In S. Saegert, J. P. Thompson, & M. R. Warren (Eds.), *Social capital and poor communities* (pp. 89-114). New York: Russell Sage

Sampson, R. J. et al. (2001). Neighborhood inequality, collective efficacy, and the spatial dynamics of urban violence. *Criminology*. 39(3); 517-558. <https://DOI-org.proxy.library.uu.nl/10.1111/j.1745-9125.2001.tb00932.x>

Scarborough, B.K. et al. (2010). Assessing the relationship between individual characteristics, neighborhood context, and fear of crime. *Journal of Criminal Justice*. DOI: 10.1016/j.jcrimjus.2010.05.010

Schwartz, D. & Hopmeyer Gorman, A. (2003). Community Violence Exposure and Children's Academic Functioning. *Journal of Educational Psychology*. 95 (1); 163–173.0 DOI: 10.1037/0022-0663.95.1.163

Shippee, N. D. (2012). Victimization, fear of crime, and perceived risk: Testing a vulnerability model of personal control. *Sociological Perspectives*, 55(1); 117–140. DOI: 10.1525/sop.2012.55.1.117.

Snippe, J. et al. (2013) *Vertrouwd maakt veilig*. www.intraval.nl. ISBN: 978 90 8874 159 3

Spadaro, G. et al. (2020) Enhancing feelings of security: How institutional trust promotes interpersonal trust. *PLOS ONE*. 15(9). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0237934>

Spithoven, R. (2017) *Verstoorde veiligheidsbeleving: In gesprek met buurtbewoners over de 'onveiligheid' in hun buurt naar aanleiding van gestegen 'gevoelens van onveiligheid'*. *Tijdschrift voor veiligheid*. 16(4); 3-23. DOI: [10.5553/TvV/187279482017016004001](https://doi.org/10.5553/TvV/187279482017016004001)

Spithoven, R. (2018) *Graven naar de wortels van onveiligheidsgevoelens*. *Justitieële Verkenningen*. 44(6). DOI: 10.5553/JV/016758502018044006002

Spithoven, R. et al. (2012) *Geen angst, maar onbehagen, Resultaten van een Q-studie naar subjectieve sociale onveiligheid*. *Tijdschrift voor veiligheid*, 11(3); 38-56.

Strandas, M. & Bondas, T. (2017) The nurse-patient relationship as a story of health enhancement in community care: A meta-ethnography. *J Adv Nurs*. 74; 11–22. DOI: 10.1111/jan.13389

Toarmina, R.J. & Sun, R. (2015). Antecedents and Outcomes of Psychological Insecurity and Interpersonal Trust Among Chinese People. *Psychological Thoughts*. 8(2); 173-188. DOI:10.5964/psyct.v8i2.143

Toseland, R. W. (1982). Fear of crime: Who is most vulnerable? *Journal of Criminal Justice*. Vol. 10; 199-209

Tropp, L. R. (2021). Crossing to safety: Attachment processes in intergroups contact. *The Society for the Psychological Study of Social Issues*. 77; 86-104. DOI: 10.1111/josi.12426

Uchida, C. D. et al. (2013). Neighborhoods and Crime: Collective Efficacy and Social Cohesion in Miami-Dade County. Verkregen via <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/245406.pdf>

Van de Veer, E. et al (2012) Feelings of Safety: Ironic Consequences of Police Patrolling. *Journal of Applied Social Psychology* 42(12); 3114–3125. DOI: 10.1111/j.1559-1816.2012.00967.x

Van der Herrewegen, E. (2011) Constructies en bronnen van veiligheidsbeleving bij burgers Naar een andere benadering van een relatief fenomeen. Verkregen op 1 Maart 2021 van <https://biblio.ugent.be/publication/3055470/file/4335624>

Van der Noll, J. et al. (2010) Political Tolerance and Prejudice: Differential Reactions Toward Muslims in the Netherlands, *Basic and Applied Social Psychology*, 32(1); 46-56, DOI: 10.1080/01973530903540067

Van Dijk et al. (1993). Onveiligheidsgevoelens nader bekeken. Verkregen via https://www.dsp-groep.nl/wp-content/uploads/93_29a_Onveiligheidsgevoelens-nader-bekeken_29A-19932.pdf

Van Steden, R. & Boutellier, H. (2010). Sociaal veilig: paradoxen van zelfredzaam burgerschap. Verkregen op 4 Mei 2021 van https://www.researchgate.net/publication/254831707_Sociaal_veilig_paradoxen_van_zelfredzaam_burgerschap

Vilans (2018) Wijkverpleging: uitdagingen en knelpunten. Verkregen op 29 Maart 2021 van <https://www.vilans.nl/vilans/media/documents/producten/uitdagingen-en-knelpunten-van-de-wijkverpleging.pdf>

Wang, M. & Eccles, J. S. (2012). Social Support Matters: Longitudinal Effects of Social Support on Three Dimensions of School Engagement from Middle to High School. *Child Development*. 83(3); 877-895. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2012.01745.x>

White, B. W. (2008). *Comprehensive handbook of social work and sociale welfare*. 1; 315-342. ISBN: 978-0-470-38742-9

Wislon-Genderson, M & Prechno, R. (2013) Effects of neighborhood violence and perceptions of neighborhood safety on depressive symptoms of older adults. *Social science & Medicine*. 85; 43-49.

Yuan, Y. & McNeeley, S. (2015). Social Ties, Collective Efficacy, and Crime-Specific Fear in Seattle Neighborhoods. *Victims & Offenders*. 00; 1–23. DOI: 10.1080/15564886.2015.1006799

Bijlagen

1.1 Topic lijsten

1.1.1 Topiclijst zorgsector

Introductie	<ul style="list-style-type: none">- mezelf voorstellen- doel interview bespreken- vertellen dat het wordt opgenomen- anonimiteit/ stoppen wanneer je wil/ niet verplicht te antwoorden- tijdsduur- vragen of er nog vragen zijn
Beroep	<ul style="list-style-type: none">- vragen welke sector/ welk beroep- vragen hoe ze het werk vinden en wat het inhoudt
Zorgen dat iemand zichzelf kan redden (Zelfredzaamheid)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Voor iemand klaar staan en hulp bieden (sociale steun)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Vertrouwen (patiënt-zorgverlener relatie)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Signaleren	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe doe je het- hoe vind je dat het gaat
Veiligheidsbeleving van sector	<ul style="list-style-type: none">- wat houdt het in- hoe veilig voelen bewoners zich- hoe komt dit- wat voor bijdragen kan jij leveren met jou beroep
Knelpunt	<ul style="list-style-type: none">- loop je ergens tegenaan- kun je hulp gebruiken
Afsluiten	<ul style="list-style-type: none">- vragen of er toevoegingen zijn of dat er iets verhelderd moet worden- bedanken voor participatie- vertellen over het proces van het ontvangen van transcript- vertellen dat het mogelijk is de eindversie van de scriptie te ontvangen

1.1.2 Topiclijst welzijnssector

Introductie	<ul style="list-style-type: none">- mezelf voorstellen- doel interview bespreken- vertellen dat het wordt opgenomen- anonimiteit/ stoppen wanneer je wil/ niet verplicht te antwoorden- tijdsduur- vragen of er nog vragen zijn
Beroep	<ul style="list-style-type: none">- vragen welke sector/ welk beroep- wat houdt het in
Zorgen dat iemand zichzelf kan redden (Zelfredzaamheid)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Voor iemand klaar staan en hulp bieden (sociale steun)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Bewoners elkaar leren kennen (Publieke familiariteit)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Gezamenlijke probleem kunnen oplossen (Collectieve effectiviteit)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Het gevoel van verbondenheid in een wijk (sociale cohesie)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Kennis en ontmoetingen verhogen tussen verschillende groepen (intergroepscontact/kennis)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Signaleren	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe doe je het- hoe vind je dat het gaat
Veiligheidsbeleving rol van sector	<ul style="list-style-type: none">- wat houdt het in- hoe veilig voelen bewoners zijn- hoe komt dit- wat voor bijdragen kan jij leveren met jou beroep
Knelpunt	<ul style="list-style-type: none">- loop je ergens tegenaan- ergens hulp bij nodig
Afsluiten	<ul style="list-style-type: none">- vragen of er toevoegingen zijn of dat er iets verhelderd moet worden- bedanken voor participatie- vertellen over het proces van het ontvangen van transcript- vertellen dat het mogelijk is de eindversie van de scriptie te ontvangen

1.1.3 Topiclijst onderwijssector

Introductie	<ul style="list-style-type: none">- mezelf voorstellen- doel interview bespreken- vertellen dat het wordt opgenomen- anonimiteit/ stoppen wanneer je wil/ niet verplicht te antwoorden- tijdsduur- vragen of er nog vragen zijn
Beroep	<ul style="list-style-type: none">- vragen welke sector/ welk beroep- vragen hoe ze het werk vinden en wat het inhoudt
Zorgen dat iemand zichzelf kan redden (Zelfredzaamheid)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Voor iemand klaar staan en hulp bieden (sociale steun)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Bewoners elkaar leren kennen (publieke familiariteit)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Het gevoel van verbondenheid in een wijk (sociale cohesie)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Kennis en ontmoetingen verhogen tussen verschillende groepen (intergroepscontact/kennis)	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe vind je dat het gaat
Signaleren	<ul style="list-style-type: none">- op welke manier komt dit terug in werk- hoe doe je het- hoe vind je dat het gaat
Veiligheidsbeleving rol van sector	<ul style="list-style-type: none">- wat houdt het in- hoe veilig voelen bewoners zich- hoe komt dit- wat voor bijdragen kan jij leveren met jou beroep
Knelpunt	<ul style="list-style-type: none">- loop je ergens tegenaan- ergens hulp bij nodig
Afsluiten	<ul style="list-style-type: none">- vragen of er toevoegingen zijn of dat er iets verhelderd moet worden- bedanken voor participatie- vertellen over het proces van het ontvangen van transcript- vertellen dat het mogelijk is de eindversie van de scriptie te ontvangen

1.2 Consentformulier

Deel 1: informatiebrief

Ik ben Nan van der Eerden een master student aan de universiteit van Utrecht en een stagiaire bij de Gemeente 's-Hertogenbosch. Ik doe afstudeeronderzoek rondom de veiligheidsbeleving van de bewoners in de Gestelse buurt. Ik wil u alvast erg bedanken met de bereidheid deel te nemen aan dit onderzoek. Hieronder zal wat informatie gegeven worden over het onderzoek en het interview.

Uit een wijk- en buurtmonitor van 2018 is gebleken dat 6% van de bewoners in de Gestelse buurt zich vaak onveilig voelen. Dit is 4% meer dan het gemiddelde van heel 's-Hertogenbosch en dat is zorgwekkend. Er is al veel bekend over aspecten in iemands leeft omgeving die effect kunnen hebben op de beleving van de veiligheid. Echter is nog maar weinig gekeken naar de rol van de sociale sector in veiligheidsbeleving. Dit onderzoek wil dit gat vullen door te gaan kijken welke rol de zorg-, welzijns- en onderwijssector spelen in de veiligheidsbeleving van buurtbewoners.

U bent uitgenodigd deel te nemen aan dit onderzoek omdat ik denk dat u kennis bezit over u werksector dat kan bijdragen aan het beantwoorden van de onderzoeksvraag. De deelname aan het interview is geheel vrijwillig en het blijft in alle tijden uw eigen keuze om deel te nemen. U kunt altijd stoppen met u deelnamen ook na het ondertekenen van dit formulier.

In het interview zal ik vragen stellen over u ervaringen rondom de veiligheidsbeleving van bewoners. Verder zullen vragen gewijd worden aan welke rol uw werksector nu speelt in het leven van buurtbewoners en hoe u denkt bij de dragen aan een veilig gevoel van bewoners. Op geen enkele manier zal u verplicht zijn antwoord te geven op iets wat niet goed voelt. Het gesprek zal worden opgenomen, in deze opname zal u naam niet worden genoemd. Alleen ik zal toegang hebben tot deze opnamen en na het transcriberen zal deze opnamen verwijderd worden.

Elke deelnemer van dit onderzoek zal het transcript met aantekeningen van de onderzoekster via de mail krijgen om goed te keuren. Zo kunnen misvattingen of fouten nog rechtgezet worden voordat het brede publiek het gaat zien. Ook krijgen alle deelnemers het uiteindelijke onderzoeksverslag toegestuurd. Uiteraard zal u naam niet worden genoemd in het uiteindelijke verslag. Met toestemming zou ik wel graag u beroep en sector willen vernoemen in de resultaten. Ook zal ik, op een anonieme wijze, quotes gebruiken uit sommige interviews om argumenten te versterken, vind u dit niet prettig laat het dan weten.

U zult eenmalig geïnterviewd worden in een sessie van om en nabij 45 minuten. Het interview zal op (datum) plaatsvinden via Teams.

Voor opmerkingen of vragen kunt u altijd mailen naar n.vandereerden@s-hertogenbosch.nl of nanvdeerden@live.nl.

Deel 2: geïnformeerd consent

Ik ondergetekende,(Naam respondent), verklaar hierbij dat ik, als deelnemer aan het interview van gemeente 's-Hertogenbosch:

1. De informatiebrief heb gelezen, die uitleg geeft over de inhoud en procedure van het interview.
2. Vrijwillig deelneem aan het onderzoek.
3. Toestemming geef aan de onderzoekers om mijn resultaten op anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren.
4. Toestemming heeft quotes uit het interview, op een anonieme wijze, toe te voegen aan het resultatenhoofdstuk.
5. Ervan op te hoogte ben dat sector van werkzaamheid en beroep wel worden vernoemd in het onderzoek en ik dit mag weigeren als ik wil.
6. Op de hoogte bent van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten.
7. Ervan op de hoogte bent dat ik kans krijg misvattingen over het interview recht te zetten voordat het grote publiek het gaat lezen.

Gelezen en goedgekeurd te(plaats) op (Datum)

Handtekening van participant:

1.3 Codeboom

Definitie veiligheidsbeleving

Veiligheidsbeleving bewoners

- Oorzaken
- Veiligheid

Zelfredzaamheid

- Rol in veiligheidsbeleving
- Traject

Sociale steun

- Rol in veiligheidsbeleving
- Onderling contact/steun

Samenredzaamheid

(Vertrouwens)Band

- Rol in V.B.

Publieke familiariteit

- Rol in v.b.
- Leren kennen

Sociale cohesie

- Netwerk vergroten
- Bewoners betrekken
- Activiteiten organiseren

Intergroepscontact/kennis

Signaleren

- In veiligheidsbeleving
- Door communiceren

Nieuw rollen veiligheidsbeleving

Genoemde positieve punten

Genoemde knelpunten